

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Satu Taipalus

Rahapeliriippuvuus lapsiperheellisten naisten kokemana

Opinnäytetyö
Syksy 2023
Sosionomin tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Satu Taipalus

Työn nimi: Rahapeliiriippuvuus lapsiperheellisten naisten kokemana

Ohjaaja: Taja Kiiskilä

Vuosi:2023

Sivumäärä: 44

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää lapsiperheellisten naisten kokemuksia rahapeliiriippuvuudesta sekä siitä, miten he ovat kokeneet rahapeliiriippuvuuden vaikuttaneen heidän perhe-elämäänsä. Tarkoituksena on lisätä tietoa rahapeliiriippuvaisten lapsiperheellisten naisten kokemuksista rahapeliiriippuvuudesta ja rahapeliiriippuvuuden koetuista vaikutuksista perhe-elämään. Rahapeliiriippuvuus aiheuttaa moninaisia ja monen tasoisia haittoja niin pelaajalle kuin hänen läheisilleenkin, ja nämä haitat heijastuvat koko yhteiskuntaan. Rahapeliiriippuvuuden ja ongelmapelaamisen haittavaikutukset näkyvät erityisesti sosiaalialan toimijoiden työssä, ja on tärkeää lisätä tietoa rahapeliiriippuvuudesta ja sen aiheuttamista haitoista niin sosiaalialan työntekijöille, kuin koko yhteiskunnalle. Sillä tiedon lisäämisen tiedetään poistavan stigmaa ja voivan jopa ennaltaehkäistä ongelmia.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin anonyymia Webropol-kyselyä, jossa käytettiin avoimia kysymyksiä. Kysely julkaistiin Facebookin Naistenhuone- ja Naistenhuone-k30 ryhmissä 22.9.– 23.10.2023. Kyselyyn vastasi 7 itsensä rahapeliiriippuvaiseksi kokevaa lapsiperheellistä naista. Tutkimuksessa kerätyn aineiston analysointiin käytin induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Lapsiperheellisten naisten rahapeliiriippuvuus koetaan enimmäkseen taloudellisia ja emotionaalisia haittoja aiheuttavana ongelmana. Haittojen koetaan kohdistuvan pääasiassa pelaajaan itseensä, ja jonkin verran haittojen koetaan heijastuvan parisuhteeseen. Lapsiin koettiin kohdistuvan haittoja vähäisessä määrin tai ei ollenkaan. Lapsiin kohdistuvien haittojen koettiin olevan pääasiassa taloudellisia haittoja. Myös läsnäolon puute ja vanhemman ärtyneisyys mainittiin lapsiin kohdistuvana haittana.

¹ Asiasanat: peliriippuvuus, ongelmapelaaminen, pelihimo, uhkapelit, mielenterveyshäiriöt

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Bachelor of Social Work

Author: Satu Taipalus

Title of thesis: Gambling addiction as experienced by women with children

Supervisor: Taja Kiiskilä

Year: 2023

Number of pages: 44

Number of appendices: 1

The aim of this thesis was to investigate the experiences of women with children regarding gambling addiction and how they perceived gambling addiction affecting their family life. The purpose was to increase knowledge about the experiences of women with children who are addicted to gambling and the effects of gambling addiction on family life. Gambling addiction causes various levels of harm, both to the gambler and their loved ones, and these harms have an impact on society as a whole. The negative effects of gambling addiction and problem gambling are particularly visible in the work of social workers, and it is important to increase awareness about gambling addiction and its consequences for both social workers and society. This is because increasing awareness is known to reduce stigma and can even prevent problems.

The thesis was conducted as a qualitative study, and the data collection method used was an anonymous Webropol survey with open-ended questions. The survey was published in the Facebook groups "Naistenhuone" and "Naistenhuone-k30" from September 22, 2023, to October 23, 2023. The survey received responses from 7 women with children who considered themselves to be gambling addicts. Inductive, or data-driven, content analysis was used for the analysis of the data collected in the study.

Gambling addiction among women with children is primarily perceived as causing financial and emotional harm. The harms are mainly seen as affecting the gambler themselves, with some impact on their romantic relationships. Harms to children were perceived to be minimal or non-existent, primarily taking the form of financial consequences. The absence of the parent and the parent's irritability were also mentioned as negative effects on children.

¹ Keywords: compulsive gambling, problem gambling, passion for gambling, gambling games, mental disorders

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Aiheen valinta	9
2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	10
3 RAHAPELAAMINEN	11
3.1 Rahapelaaminen käsitteenä	11
3.2 Riskitason rahapelaaminen ja ongelmapelaaminen	11
3.3 Rahapeliriippuvuus	12
4 RAHAPELAAMINEN SUOMESSA	14
4.1 Suomalaisten suhtautuminen rahapelaamiseen	14
4.2 Suomalaisten rahapelaaminen	14
4.3 Rahapelaamisen säätely Suomessa	16
5 RAHAPELAAMISEN RISKITEKIJÄT JA HAITAT	18
5.1 Ongelmapelaamiselle ja rahapeliriippuvuudelle altistavia riskitekijöitä	18
5.2 Rahapelaamisen haitat pelaajalle	18
5.3 Haitat läheisille	20
5.4 Haitat yhteiskunnallisesta näkökulmasta	21
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
6.1 Laadullinen tutkimus	22
6.2 Aineiston keruu ja kyselyn suunnittelu	22
6.3 Aineiston analysointi	24
6.4 Luotettavuus ja eettisyys	25
7 TUTKIMUSTULOKSET	27

7.1	Vastaajien taustatiedot	27
7.2	Rahapeliiriippuvuus ja sen aiheuttamat haitat itselle	28
7.3	Rahapeliiriippuvuuden vaikutukset perhe-elämään	29
7.4	Rahapeliiriippuvuuteen saatu tuki	30
7.5	Tuloksista esiin nousseet teemat	30
8	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	33
8.1	Johtopäätökset	33
8.2	Pohdinta	34
8.3	Sosionomin kompetenssit	37
8.4	Jatkotutkimukset	38
	LÄHTEET	40
	LIITTEET	44
	Liite 1. Kysely	1

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Suomalaisten rahapelaaminen..... 15

Taulukko 1. Pelaajien pelaamat pelit pelityypeittäin..... 27

1 JOHDANTO

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) mukaan Suomessa pelataan rahapelejä paljon ja vaikka osalla pelaaminen on hallinnassa, niin osalle pelaajista pelaaminen tuottaa eriasteisia taloudellisia, terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja. Koska Suomessa pelataan rahapelejä paljon, on Suomessa myös paljon rahapelaamisesta aiheutuvia haittavaikutuksia. Suomalaisista lähes 400 000 ihmistä kärsii jonkin asteisista rahapelaamisesta aiheutuvista haitoista (Poliisi, i.a.-a) Näiden haittojen lisäksi rahapelaamisesta aiheutuvat ongelmat heijastuvat myös laajemmin koko yhteiskuntaan. Rahapelaamisen haitat eivät kosketa vain pelaajaa itseään, vaan haittoja kokevat myös pelaajan läheiset. Noin 790 000 suomalaisella on peliongelmainen läheinen (Järvinen-Tassopoulos & Kesänen 2021, s. 7). Rahapeliongelma vaikuttaa monella tapaa pelaajan ja hänen läheistensä arkeen (mts. 7). Rahapeliongelman vaikutukset voivat ulottua pelaajan ja hänen läheistensä talouteen, fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, sosiaalisiin suhteisiin sekä opiskelu- ja työelämään. Pahimmillaan vaikutukset voivat aiheuttaa pelaajan ja hänen läheistensä monen tasoista syrjäytymistä.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää lapsiperheellisten naisten kokemuksia rahapeliriippuvuudesta sekä siitä, miten he ovat kokeneet rahapeliriippuvuuden vaikuttaneen heidän perhe-elämäänsä. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan ensin mitä rahapelaaminen on ja rahapelaamisen tasoja. Sen jälkeen tarkastellaan rahapelaamista Suomessa, miten suomalaiset suhtautuvat rahapelaamiseen ja millaista on suomalaisten rahapelaaminen. Lisäksi tarkastellaan rahapelaamisen säätelyä Suomessa. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään rahapelaamisen aiheuttamia haittoja. Rahapelaamisen aiheuttamia haittoja käsitellään pelaajan itsensä kokemana, pelaajan läheisten kokemana sekä yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, koska tarkoituksena oli saada tietoa rahapeliriippuvaisten lapsiperheellisten naisten kokemuksista rahapeliriippuvuudesta ja sen koetuista vaikutuksista perhe-elämään. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin anonymia webropol-kyselyä, jossa käytettiin avoimia kysymyksiä. Kysely julkaistiin Facebookin Naistenhuone- ja Naistenhuone-k30 ryhmissä 22.9.2023 - 23.10.2023. Kyselyyn vastasi seitsemän itsensä rahapeliriippuvaiseksi kokevaa lapsiperheellistä naista.

Lapsiperheellisten naisten rahapeliriippuvuus koetaan enimmäkseen taloudellisia ja emotionaalisia haittoja aiheuttavana ongelmana. Taloudelliset haitat vaihtelevat talouden hallinnan

hankaluuksista velkaantumiseen ja velkaantumisen syvenemiseen. Myös kokemukset rahapeli-riippuvuuden vaikutuksista perhe-elämään ovat pääasiassa taloudellisia ja emotionaalisia haittoja. Emotionaalisista haitoista eniten koetaan ahdistuneisuutta. Haittojen koetaan kohdistuvan pääasiassa pelaajaan itseensä ja jonkin verran haittojen koetaan heijastuvan parisuhteeseen. Lapsiin koetaan kohdistuvan haittoja vähäisessä määrin tai ei ollenkaan. Lapsiin kohdistuvien haittojen koetaan olevan pääasiassa taloudellisia haittoja. Myös läsnäolon puute ja vanhemman ärtyneisyys mainitaan lapsiin kohdistuvana haittana.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Aiheen valinta

Rahapeliriippuvuus on kansanterveydellinen ongelma ja sen aiheuttamat haitat ovat moninaisia (Järvinen-Tassopoulos, 2018, s. 12–14). Rahapeliriippuvuudella tiedetään olevan taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja (Castrén, 2023). Rahapeliriippuvuudella on myös yhteys mielenterveysongelmiin, työttömyyteen, rikollisuuteen ja elämänhallinnan ongelmiin. Langhamin ym. (2015) mukaan rahapeliriippuvuuden haitat näkyvät useilla elämän osa-alueilla. Hän kirjoittaa, että rahapelihaitat ulottuvat rahapeliriippuvaisten lisäksi myös heidän perheisiinsä ja läheisiinsä, työyhteisöihinsä ja koko yhteiskuntaan. Rahapelihaitat ovat siis yhteiskunnallinen ongelma. Velkaantuminen ja työttömyys johtavat erilaisten yhteiskunnallisten tukien hakemiseen, fyysiset ja psyykkiset terveysongelmat taas aiheuttavat erilaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen käytön tarvetta. Kun rahapeliriippuvainen on perheellinen, vaikuttaa riippuvuus usein myös perheen toimeentuloon ja terveyteen. Koska tiedämme että huonosisuus on usein periytyvää ja ylisukupolvista, voidaan ajatella, että yhden perheellisen ihmisen rahapeliriippuvuuden vaikutukset ja kustannukset yhteiskunnalle voivat olla pahimmillaan sukupolvelta toiselle kestäviä.

Rahapeliriippuvuudesta on tehty paljon tutkimusta ja siitä on saatavilla kohtalaisen hyvin tietoa. Muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama Suomalaisten rahapelaaminen-tutkimus tehdään joka neljäs vuosi ja se on tehty vuosina 2007, 2011, 2015 ja 2019 (Salonen, Hagfors, ym., 2020, s. 3). Rahapeliriippuvuutta on tutkittu useimmiten yleisesti sekä läheisten tai nuorten miesten näkökulmasta. Vaikka rahapeliriippuvuus on tutkimusten mukaan yleisempää miehillä, sitä esiintyy kohtalaisen paljon myös naisten keskuudessa. Tutkimusta perheellisten naisten kokemuksista rahapeliriippuvuudesta ei ole tehty. Vaikka rahapeliriippuvuuden vaikutukset ovat todennäköisesti samankaltaisia sukupuoleen katsomatta, on mielestäni tärkeää saada enemmän tietoa naisten rahapeliriippuvuudesta ja sen vaikutuksista perhe-elämään. Tiedetään että rahapeliriippuvuus koskettaa myös pelaajan läheisiä ja perheellisistä rahapeliriippuvaisista on tehty tutkimusta sekä pelaajan itsensä kokemana, kuin myös pelaajan läheisen näkökulmasta. Löytämässäni tutkimuksissa ja opinnäytetöissä, perheellisten rahapeliriippuvuusongelmainen oli yleensä mies tai perheen isä.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoa rahapeliriippuvaisten lapsiperheellisten naisten kokemuksista rahapeliriippuvuudesta ja sen mahdollisista vaikutuksista heidän perhe-elämäänsä, koska rahapeliriippuvuuden tiedetään aiheuttavan moninaisia ongelmia ja sen aiheuttamat haitat näkyvät erityisesti sosiaalialan toimijoiden työssä. Rahapeliriippuvuuksien tiedetään aiheuttavan häpeän tunteita ja tiedon lisääminen voi auttaa vähentämään rahapeliriippuvaisten äitien stigmaa, tuomalla esiin muiden samankaltaisia kokemuksia. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää lapsiperheellisten naisten kokemuksia rahapeliriippuvuudesta sekä siitä, miten he ovat kokeneet rahapeliriippuvuuden vaikuttaneen heidän perhe-elämäänsä.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Millaisia ovat rahapeliriippuvaisten lapsiperheellisten naisten kokemukset rahapeliriippuvuudesta?
- Miten rahapeliriippuvalaiset lapsiperheelliset naiset kokevat rahapeliriippuvuuden vaikuttaneen heidän perhe-elämäänsä?

3 RAHAPELAAMINEN

3.1 Rahapelaaminen käsitteenä

Salonen, Hagfors ym. (2020, s.3) kirjoittavat, että rahapelaamisella tarkoitetaan sellaisten pelien pelaamista, joissa pelaamisella voi voittaa tai hävitä rahaa tai jotain rahan arvoista. Heidän mukaansa tällaisia pelejä ovat esimerkiksi vedonlyöntipelit, raaputusarvat, lotto ja raha-automaattipelit. Rahapelaamiseksi ei katsota sellaisia pelejä, joissa ei pelata rahapanoksilla tai rahasta, kuten esimerkiksi tietokone-, konsoli-, video- ja mobiilipelejä. Rahapelaamista voi Suomessa harrastaa Veikkauksen pelisaleissa, kasinoilla ja jälleenmyyjien rahapelautomaateilla. Jälleenmyyjillä tarkoitetaan kioskeja, ravintoloita ja kauppoja. Näiden lisäksi rahapelaamista voi harrastaa internetissä Veikkauksen nettikasinolla tai ulkomaisten pelintarjoajien nettikasinolla. Rahapelaamista voi määritellä kolmen eri tekijän avulla, joita ovat pyrkimys voittaa jotain rahanarvoista tai rahaa, panoksena jotain rahanarvoista tai rahaa ja epävarma lopputulos (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023).

3.2 Riskitason rahapelaaminen ja ongelmapelaaminen

Alhon ja Lahden (2015, s. 11) mukaan riskitason rahapelaamisesta voidaan puhua silloin kun rahapelaaminen on runsasta, mutta ei vielä aiheuta merkittäviä haittoja. He esittävät, että runsaana rahapelaamisena voidaan pitää pelaamista, joka tapahtuu noin kolmena päivänä viikossa. Rahapelejä riskitasolla pelaavalla on suurentunut riski tulla ongelmapelaajaksi (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, i.a.). Usein käytetty kattokäsite kaikelle eriasteisesti haitalliselle pelaamiselle on ongelmapelaaminen (Peluuri, i.a.-a). Kinnusen (2017) mukaan pelaaminen muuttuu ongelmapelaamiseksi silloin kun pelaaminen alkaa haitata pelaajan muuta elämää. Hän kirjoittaa, että pelaamisen voidaan katsoa muuttuneen ongelmapelaamiseksi silloin kun pelaaminen vie liikaa aikaa tai rahaa ja sosiaaliset suhteet sekä arkiset velvollisuudet kärsivät tai unohtuvat kokonaan. Peluurin (i.a.-a) verkkoartikkelin mukaan pelaamisen haitat ovat usein talouteen, fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja työelämässä tai opinnoissa suoriutumiseen liittyviä. Artikkelissa sanotaan, että ongelmapelaaminen vaikuttaa myös pelaavan läheisiin ja toisinaan sen taustalla on myös muita mielenterveys- ja päihdeongelmia. Ongelmapelaamisesta voidaan puhua muidenkin pelien kuin rahapelien yhteydessä, mutta koska

tutkimukseni aiheena on rahapeliriippuvuus, tarkastelen ongelmapelaamista ainoastaan rahapeliin pelaamisen näkökulmasta.

Castrenin ja Lahden (2015, s. 69) mukaan rahapeliongelmiin moninaiset tunnusmerkit eivät aina ole helposti todettavissa, mutta olennainen piirre rahapeliongelmalta on pelaamisen lisääntyminen ja jatkuminen seurauksista huolimatta. Näitä tunnusmerkkejä on talouteen, terveyteen ja käyttäytymiseen liittyviä. Talouteen liittyviä tunnusmerkkejä ovat velkaantuminen ja talousvaikeudet. Castren ja Lahti toteavat, että rahapeliongelmainen voi rahoittaa pelaamistaan varastamalla tai lainaamalla rahaa, esimerkiksi ottamalla kulutusluottoja, pikavippejä tai pankkilainoja. Heidän mukaansa rahapeliongelmaan liittyvän häpeän ja leimautumisen vuoksi rahapeliongelmainen pyrkii usein salailemaan ongelmaa muun muassa piilottelemalla tai hävittämällä tiliotteita tai laskuja.

Latvala ym. (2021, s. 1217–1222) kertovat tutkimusartikkelissaan, että riskitason rahapelaamisella ja ongelmapelaamisella on yhteys sosiaalietuuksien saamiseen. Heidän tekemässä tutkimuksessaan tarkasteltiin työttömyysetuuden, työkyvyttömyyseläkkeen, toimeentulotuen ja sairauspäivärahan yhteyttä rahapeliongelmiin ja riskitason rahapelaamiseen. Tutkimuksen mukaan työttömillä rahapeliongelma ja riskitason pelaaminen olivat yleisempiä kuin työssäkäyvillä ja haitallinen pelaaminen korostui myös niillä, jotka olivat sairauden takia työelämän ulkopuolella. Tutkimukseen osallistuvilla toimeentulotuen saajilla joka neljännellä oli riskitason pelaamista tai rahapeliongelma. Yhteys sosiaalietuuksien ja ongelmallisen rahapelaamisen välillä säilyi huolimatta vastaajien iästä, sukupuolesta, koulutuksesta, perhetaustasta tai asuntokunnan käytettävissä olevista rahatuloista.

3.3 Rahapeliriippuvuus

Rahapeliriippuvuus ja sen kriteerit on määritelty eurooppalaisessa ICD-tautiluokituksessa ja amerikkalaisessa DSM-tautiluokituksessa (Peluuri, i.a.-b). Eurooppalaisen ICD-luokituksen mukaan rahapeliriippuvuuden diagnoosi on peliriippuvuus. Luokituksen mukaan peliriippuvuus sisältää usein toistuvia elämää hallitsevia uhkapelijaksoja, jotka vahingoittavan peliriippuvaisen sosiaalisia, aineellisia, ammatillisia ja perheeseen liittyviä sitoumuksia ja arvoja. Peluurin (i.a.-c) tiedotteen mukaan Maailman terveysjärjestö WHO siirtyi asteittain ICD-10-tautiluokituksesta päivitettyyn ICD-11-tautiluokitukseen, jonka myötä rahapeliriippuvuus siirtyi

toiminnallisten riippuvuuksien luokkaan, joka kuuluu riippuvuushäiriöihin. ICD-10-luokituksessa rahapeliriippuvuus on kuulunut impulssikontrollin häiriöiden luokkaan. Tiedotteen mukaan päivitetty luokitus tulee muuttamaan merkittävästi peliongelmiin diagnostiikkaa myös Suomessa, kun ICD-11-luokitus saadaan käännöstyön jälkeen otettua käyttöön. Tiedotteessa mainitaan, että uudessa tautiluokituksessa rahapeliriippuvuuden diagnoosi täyttyy, kun vähintään vuoden ajan pelaajalla on toteutunut kolme keskeistä ongelmapelaamisen tunnuspiirrettä, joita ovat: pelaamisen on jatkuminen, siitä huolimatta, että se aiheuttaa haittoja pelaajalle ja sen myötä muiden kiinnostuksen kohteiden jääminen pelaamisen vuoksi sekä heikentynyt pelaamisen hallinta.

Castrén (2023) kirjoittaa artikkelissaan rahapeliriippuvuuden olevan aivojen sairaus, jossa dopamiinilla vaikuttaisi olevan keskeinen osuus. Hän vertaa tältä osin rahapeliriippuvuutta päihde- ja aineriippuvuuksiin. Lääkärilehden artikkelissa Castrén, Raisamo, ym. (2022) kirjoittavat että rahapeliriippuvuus aiheuttaa muutoksia aivojen rakenteissa ja mielihyvääalueiden toiminnassa. He kertovat, että rahapelaaminen kuten kaikki mielihyvää aiheuttava toiminta vapauttaa dopamiinia aivoissa ja pelaamisen jatkuessa pelaajan aivot yliherkistyvät mielihyvälle. Heidän mukaansa lopulta riippuvuuden kehityttyä, pienikin ärsyke, joka liittyy pelaamiseen, aiheuttaa pelaajan aivoissa dopamiiniryöpyn, jonka vuoksi pelaajan on vaikea lopettaa pelaamista.

4 RAHAPELAAMINEN SUOMESSA

4.1 Suomalaisten suhtautuminen rahapelaamiseen

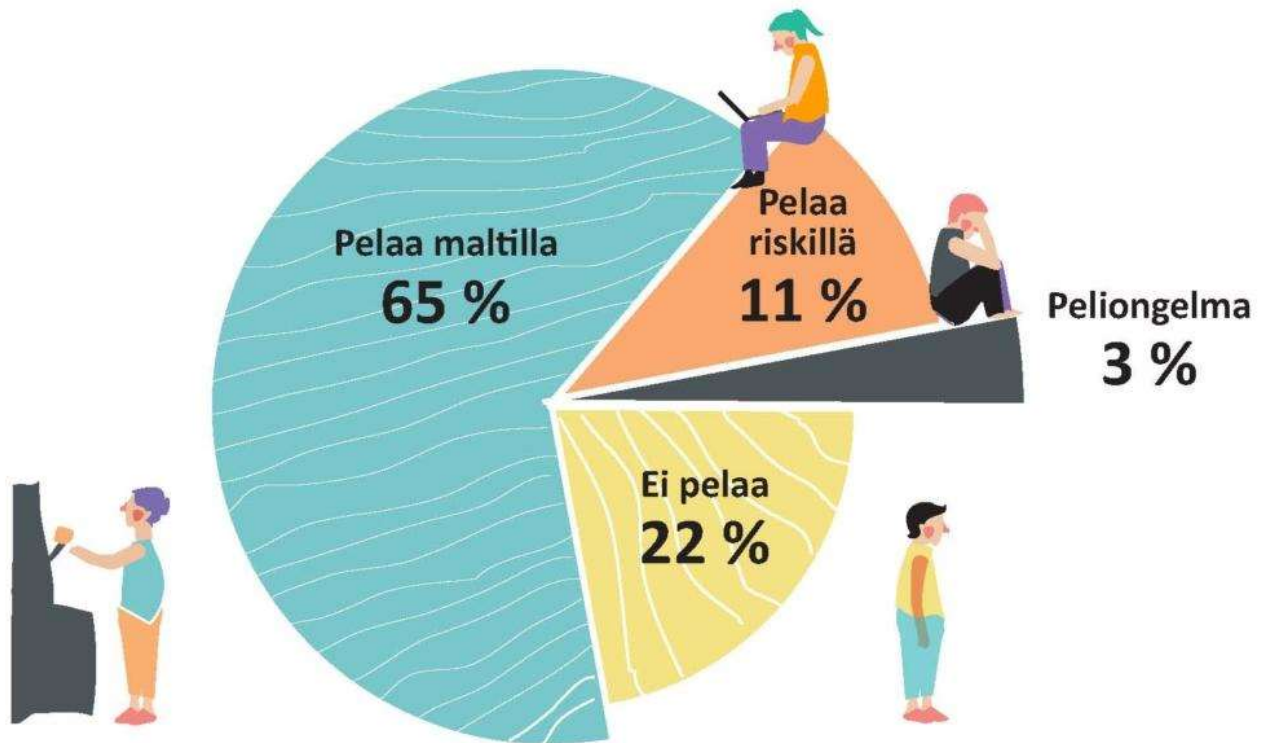
Suomessa rahapelaaminen on perinteisesti koettu arkiseksi ja yleishyödylliseksi huviksi (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, i.a.). Suomessa rahapelejä pelataan kuitenkin paljon ja tämän vuoksi Suomessa esiintyy väkilukuun suhteutettuna paljon pelaamiseen liittyviä haittoja. Alhon ja Lahden (2015, s. 9) mukaan suhtautuminen rahapelaamiseen on usein ollut kaksijaakoista, rahapelaamisen on toisaalta nähty aiheuttavan vakaviakin haittoja, kuten velkaantumista, riippuvuutta ja jopa rikollisuutta. Toisaalta taas pelitoiminnasta saadut tuotot on nähty tärkeinä tulonlähteinä, koska Suomessa rahapelituotot on käytetty yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Suomalaisten suhtautumista rahapelaamiseen on tutkittu väestökyselyillä. Suhtautuminen rahapelaamiseen on vaihdellut eri vuosina, ollen myönteisimmillään vuonna 2015 (Salonen, Lind, ym., 2020, s. 110). Suomalaisten asenteet rahapelaamiseen ovat kansainvälisesti vertailtuna myönteisiä, mutta vuodesta 2015 vuoteen 2019 mennessä on suhtautuminen rahapeleihin muuttunut kielteisemmäksi, erityisesti nuorten aikuisten keskuudessa. Salonen, Lind, ym. (2020, s.110) arvelevat sen olevan ainakin osittain pelaamisen ikärajamuutoksesta johtuvaa ja siitä että tieto pelaamisen haitallisuudesta on etenkin nuorten keskuudessa yleisempää.

4.2 Suomalaisten rahapelaaminen

Salosen, Hagforsin ym. (2020, s.3) mukaan melkein 80 prosenttia suomalaisista on vuoden 2019 aikana pelannut yhtä tai useampaa rahapeliä. Heistä 11 prosenttia on ilmoittanut pelaavansa riskitasolla ja 65 prosenttia maltillisesti. 15–74-vuotiaista suomalaisista noin 112 000:lla, eli kolmella prosentilla on rahapeliongelma ja heistä noin 52 000:lla todennäköisesti on myös rahapeliiriippuvuus (Salonen, Hagfors, ym., 2020, s. 9). Rahapelituotoista huomattava osa tulee niiltä pelaajilta, joilla on rahapeliongelma (Salonen, Lind, ym., 2020, s. 118).

Riskipelaaminen ja rahapeliongelmat ovat yleisimpiä nuorilla miehillä, mutta vuonna 2011 oli nähtävissä naisten rahapelaamisen lisääntyminen ja vuoteen 2015 mennessä myös naisten riskipelaaminen ja rahapeliongelmat olivat lisääntyneet (Salonen & Raisamo, 2015, s. 54).

Kuvio 1. Suomalaisten rahapelaaminen. (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, i.a.)

Salosen, Lindin, ym. (2020, s.106) mukaan suomalaiset pelaavat yhä useammin rahapelejä internetissä. Internetissä pelaaminen oli vuonna 2015 tehdyn väestötutkimuksen mukaan yleisintä 25–34-vuotiailla ja erityisesti se oli lisääntynyt 35-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäluokissa (Salonen ja Raisamo, 2015, s. 55). Kuitenkin vuoden 2022 Pelaajabarometrin mukaan Veikkauksen sivustolla rahapelejä pelasi aktiivisesti 18,3 % suomalaisista, kun taas ulkomaisilla sivustoilla rahapelejä aktiivisesti pelasi suomalaisista 2,9 % (Kinnunen ym., 2022, s. 21–22). Veikkauksen sivustolla aktiivisesti pelaavien määrä oli laskenut, sillä vuonna 2020 siellä pelasi aktiivisesti 21 % suomalaisista. Ulkomaisilla pelisivustoilla aktiivisesti pelaavien suomalaisten määrä oli pysynyt samana kuin vuonna 2020. Kaiken kaikkiaan rahapelaaminen ja aktiivinen rahapelaaminen näyttää vähentyneen Suomessa, mutta rahapelijärjestelmän muutokset vaikeuttavat kehityksen arvioimista, koska

Pelaajabarometrin kyselylomakkeita on jouduttu sitä myötä muuttamaan ja se voi vaikuttaa tuloksiin (mts. 66–67).

4.3 Rahapelaamisen säätely Suomessa

Rahapelaamisesta säädetään Suomessa arpajaislailla, jonka tarkoituksena on estää väärinkäytöksiä ja rikoksia, taata pelaajan oikeusturva ja ehkäistä sekä vähentää pelaamisesta aiheutuvia haittoja (Sisäministeriö, i.a.). Arpajaislain (1047/2001) 52 pykälän mukaan rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen sekä rahapelihaittojen seuranta ja tutkimus on sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on määrännyt terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hoitamaan nämä tehtävät. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (6.10.2021) mukaan rahapelihaittoihin on mahdollista vaikuttaa ehkäisevällä työllä, riittäväillä hoito- ja tukipalveluilla sekä vastuullisella rahapelipolitiikalla. Suomessa on käytössä rahapelien yksinoikeusjärjestelmä, josta on säädetty arpajaislaissa (Salonen, Lind ym., 2020, s. 30–31). Yksinoikeusjärjestelmän mukaan yksinoikeus rahapelien järjestämiseen kuuluu Manner-Suomessa Veikkaukselle, ja Ahvenanmaalla rahapelien järjestämisestä yksinoikeudella vastaa Ålands Pennigautomatförening (Paf). Paf vastaa yksinoikeudella rahapelien järjestämisestä lisäksi Ahvenanmaan Itämeren matkustajalaivoilla. Vuonna 2015 Suomessa tuli voimaan laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä, jolloin rahapeliongelmiin ehkäisy tuli osaksi ehkäisevää päihdetyötä (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, i.a.). Alhon ja Lahden (2015, s. 10) mukaan vuonna 2010 rahapelaamisen ikäraja nostettiin 18 vuoteen, mutta siitä huolimatta kouluikäisten rahapelaaminen on ollut edelleen yleistä.

Vuodesta 2003 alkaen on alettu Suomessa seuraamaan pelihaittoja ja rahapelaamista neljän vuoden välein tehtävällä tutkimuksella, jonka toteuttajana on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (Salonen, Hagfors, ym., 2020, s. 3–7). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama Suomalaisten rahapelaaminen-tutkimus on tehty joka neljäs vuosi. Tutkimus on toteutettu tilastokeskuksen toteuttamina puhelinhaastatteluina. Vuonna 2019 toteutettuun tutkimukseen osallistui 3994 suomalaista. Seuranta perustuu arpaislakiin, jossa säädetään pelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisystä, tutkimisesta ja seurannasta. Väestötutkimuksen mukaan 15–17 vuotiaista nuorista 41 % oli pelannut rahapelejä (mts. 55). Sisäministeriön tiedotteen mukaan vuonna 2022 tammikuussa Veikkaus otti käyttöön pakollisen tunnistautumisen pelattaessa

hajasijoitettuja rahapeliautomaatteja ja saman vuoden heinäkuussa pakollinen tunnistautuminen otettiin käyttöön Veikkauksen pelisaleissa (Sisäministeriö, 2021). Tiedotteessa kerrottiin, että arpajaislain uudistuksen myötä pakollinen tunnistautuminen tulee laajenemaan vaiheittain koskien kaikkia Veikkauksen pelejä. Uudistuksella tiukennetaan myös rahapelien markkinointia ja tehostetaan lainvastaisten rahapelien markkinoinnin valvontaa.

Suomen lainsäädännössä puututaan ulkomaisten pelintarjoajien markkinointiin ja niiden rahapelien toimeenpanoon, mutta Suomen lainsäädäntö ei kuitenkaan kiellä palaamasta ulkomaisten pelintarjoajien rahapelejä (Salonen, Lind ym., 2020, s. 31). Vuoden 2023 alusta ulkomaisten pelintarjoajien rahapelien saatavuutta on rajoitettu Manner-Suomessa maksuliikenne-estoilla (Poliisi, i.a.-b). Maksuliikenne-estoilla estetään rahaliikennettä niille ulkomaisille pelintarjoajille, jotka ovat markkinoineet rahapelejään Suomen arpajaislain vastaisesti ja saaneet kieltopäätöksen Poliisihallitukselta. Maksuliikenne-estoilla on tarkoituksena turvata Suomen yksinoikeusjärjestelmää ja suojella rahapelaajia pelihaitoilta.

5 RAHAPELAAMISEN RISKITEKIJÄT JA HAITAT

5.1 Ongelmapelaamiselle ja rahapeliriippuvuudelle altistavia riskitekijöitä

Tutkimusten perusteella on tunnistettu useita riskitekijöitä, jotka altistavat ongelmapelaamiselle (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, i.a.). Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi elämynshakuinen persoonallisuus, heikko itsetunto, keskittymisvaikeudet ja mielenterveyden häiriöt, kuten esimerkiksi masennus ja skitsofrenia. Myös runsas alkoholinkulutus voi edistää rahapelaamista. Joillekin rahapelien pelaaminen voi olla pakokeino kuormittavassa elämäntilanteessa, kuten esimerkiksi työttömyyden, avioeron tai läheisen kuoleman yhteydessä. Lisäksi rahapeliriippuvuudelle voi altistaa impulssikontrollia laskevat lääkkeet. Näitä lääkkeitä ovat esimerkiksi Levodopa ja Sifrol, joita käytetään Parkinsonin taudin hoidossa. Myös skitsofrenian ja kaksisuuntaisen mielialahäiriön hoidossa käytettävä Abilify voi laskea impulssikontrollia ja altistaa toiminnallisille riippuvuuksille, kuten rahapelaaminen. Castrénin (2023) mukaan kaksisuuntaiseen mielialahäiriöön voi liittyä hallitsematonta rahapelaamista hypomania- tai maniajaksojen aikana.

Castrén (2023) kirjoittaa, että rahapeliriippuvuudelle altistavia tekijöitä ovat neurobiologiset, geneettiset, ympäristölliset ja sosiaaliset tekijät. Ympäristöllisiä tekijöitä hänen mukaansa ovat rahapelien hyväksyttävyyden ja saatavuuden. Lisäksi hän mainitsee, rahapeliriippuvuudelle altistavina tekijöinä kehitykselliset häiriöt, kuten esimerkiksi ADHD ja persoonallisuustekijät, kuten emotionaalinen epätasapaino, impulsiivisuus ja epäsosiaalisuus. Hän kirjoittaa, että rahapeliriippuvuuden kehittymiselle ja kroonistumiselle saattaa altistaa sosiaalinen syrjäytyminen, yksinäisyys ja masennustilat.

5.2 Rahapelaamisen haitat pelaajalle

Hallitsemattomaan rahapelaamiseen liittyy psyykkisiä ja fyysisiä vaikutuksia (Pajula 2018, s.15–16). Psyykkiset vaikutukset näkyvät sosiaalisista suhteista vetäytymisenä, levottomuutena, mielialanvaihteluina, huolestuneisuutena, masennuksena, toivottomuutena, aggressiivisuutena ja pahimmillaan jopa itsetuhoisuutena. Itsemurhien ehkäisyohjelmassa yksi riskiryhmä on rahapeliriippuvuusdiagnoosin saaneet (Grönroos & Partonen, 2022). Ohjelman

mukaan rahapeliriippuvuusdiagnoosin saaneiden kuolemista 33 %, eli joka kolmas oli itsemurhasta johtuva, kun koko väestön kuolemissa 1,6 % johtui itsemurhasta. Fyysisiä vaikutuksia voivat olla päänsärky, unettomuus, erilaiset stressioireet sekä muutokset ruokahalussa ja seksuaalisessa halukkuudessa. Rahapeliongelmaan liittyvinä psyykkisinä haittoina voidaan mainita myös turvattomuus ja hallinnan tunteen puute, psyykkinen kärsimys ja ahdistus sekä häpeä (Ränninranta & Castrèn, 2022). Lisäksi fyysisinä vaikutuksina voi olla esimerkiksi masennusta, sairauden hoidon tai lääkityksen laiminlyöntiä, epäterveellisiä elämäntapoja ja päihdeongelmia.

Rahapeliriippuvuuteen liittyy usein taloudellisia ongelmia kuten velkaantumista, pikavippien ottamista tai maksamattomia laskuja tai lainoja (Pajula 2018, s. 18). Rahapeliriippuvaisella pelaaminen saattaa mennä arkisten hankintojen edelle ja esimerkiksi asunnon vuokra voi jäädä maksamatta (Ränninranta & Castrèn, 2022). Rahapeliriippuvuuden aiheuttamat sosiaaliset haitat näkyvät läheisissä ihmissuhteissa, esimerkiksi pari- ja ystävyysuhteiden katkeamisena, ristiriitoina, luottamuspulana, läsnäolon puutteena ja velvollisuuksien laiminlyöntinä (Ränninranta & Castrèn, 2022). Sosiaaliset haitat näkyvät myös työ- tai opiskeluelämässä, esimerkiksi heikkona suoriutumisenä, poissaoloina, työnantajaan kohdistuvina rikoksina, työsuhteen katkeamisina ja irtisanomisina. Rahapeliriippuvuus aiheuttaa lisäksi yhteisöön liittyviä sosiaalisia haittoja, kuten arvoriititoja, läsnäolon ja ajankäytön puutetta sekä eristäytymistä yhteisöstä.

Castrènin (2023) mukaan rahapeliriippuvaiselle on tyypillistä pelaamisen mahdollistaminen turvautumalla rikollisiin keinoihin kuten petoksiin ja kavalluksiin. Rikollinen toiminta pelaamisen rahoittamiseksi voi olla myös varastamista, prostituutiota tai huumekauppaa (Ränninranta & Castrèn, 2022). Rahapeliriippuvuus voi johtaa myös lasten laiminlyömiseen liittyviin rikoksiin ja lähisuhdeväkivaltarikoksiin. Lind (2022, s. 86) toteaa väitöskirjassaan, että ongelmapelaaminen on yksi rikollisuutta edistävä tekijä yhdessä muiden riippuvuuksien, mielenterveysongelmien ja huono-osaisuuden ohella. Hän sanoo, että hänen väitöskirjansa osatutkimuksen perusteella näyttää siltä, että ongelmapelaamisen aiheuttamat taloudelliset ongelmat ja siitä koituva ahdistus on useimmiten syynä rahapeliriippuvaisen rikolliseen toimintaan. Lindin (2022, s. 2) mukaan Suomen poliisin tietojärjestelmästä haettaessa peliriippuvuuteen liittyviä rikosepäilyjä, olivat ne useimmiten identiteettivarkauksia, väkivaltarikoksia tai käytettävissä olevien varojen luvatonta käyttöä. Suurin osa näistä rikoksista oli epäillyn omassa

kodissa tai työpaikalla tapahtuneita omaisuusrikoksia, joihin ei liittynyt väkivaltaa. Lind (2022, s. 13) kirjoittaa väitöskirjassaan, että kahteen suomalaiseen vankilaan toteutetussa kyselyssä ilmeni, että kyselyyn vastanneista ryöstö-, talous- tai omaisuusrikoksesta tuomituilla vangeilla oli jopa kolmasosalla todennäköinen rahapeliongelma.

Binde ym. (2022, s. 358) huomasivat tutkimuksessaan, joka käsitteli ruotsalaisten rahapeliongelmaisten rikollisuutta, että omaisuusrikokset olivat yleisimpiä rikoksia, joita rahapeliongelmaiset tekivät. Heidän mukaansa omaisuusrikoksia tekivät yhtä paljon miehet kuin naiset, eikä sukupuolisessa jakaumassa ollut juuri eroa. Binde ym. (2022, s. 356) kirjoittavat, että tärkein löytö tutkimuksessa oli rahapeliongelmaisten rikoksia tehneiden naisten selvästi korkeampi ikä verrattuna miehiin. Heidän mukaansa aiempien tutkimuksien kanssa tästä voi päätellä, että Ruotsissa on yhä kasvava joukko keski-ikäisiä naisia, jotka pelaavat uhkapelejä nettikasinoilla.

5.3 Haitat läheisille

Rahapeliongelma vaikuttaa laajasti sosiaalisiin suhteisiin ja sen haittavaikutukset ulottuvat myös pelaajan läheisiin ja heidän hyvinvointiinsa (Pajula, 2018, s.18). Läheisten kokemat haittavaikutukset ovat monelta osin samoja kuin rahapeliongelmaisenkin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän väestötutkimuksen mukaan vuonna 2019 pelaajan läheisten kokemista haitoista yleisimmät olivat huoli läheisen hyvinvoinnista ja terveydestä sekä tunne-elämän kuormittuneisuus (Salonen, Lind, ym., 2020, s.76–77). Muita koettuja haittoja olivat erimielisyydet ihmissuhteissa, ystävyysuhteiden katkeamiset, eristäytyminen ihmissuhteista, riidat ja epäluottamus parisuhteissa sekä avio- tai asumuserot. Väestötutkimuksen avoimissa vastauksissa vastaajat olivat lisäksi tuoneet haittoina esiin pelaavan läheisen rahanlainauspyynnöt, yhteisten säästöjen käyttämisen pelaamiseen ja taloudellisen kuormituksen sekä läheisen itsemurhayrityksen tai itsemurhan.

Vanhemman rahapeliongelma vaikuttaa myös lapseen monilla tavoin. Vanhempi voi olla ärtynyt ja poissaoleva, jolloin lapsi voi kokea sen olevan hänen syytään tai lapsesta voi tuntua, että hänestä ei välitetä (Karmakka-Asare, 2022). Lisäksi ilmi tullut rahapeliongelma voi aiheuttaa vanhempien välille riitoja ja kireyttä, joka heijastuu lapseen pahimmillaan pelkotiloina ja turvattomuuden tunteena. Australiassa tehdyssä tutkimuksessa selvisi, että vanhemman

tai vanhempien rahapeli riippuvuus lisäsi todennäköisyyttä aikuisiän psyykkisiin ongelmiin, kuten ahdistukseen, masennukseen ja posttraumaattiseen stressihäiriöön (Suomi, 2023, s. 1). Lisäksi huomattiin, että vanhempien rahapeli riippuvuus kohotti riskiä parisuhdeväkivallan uhriksi joutumiselle ja rahapeli riippuvuuden kehittymiselle aikuisiällä. Tutkimuksessa yleisimpiä vanhempien rahapeli riippuvuuden haittavaikutuksia lapsille olivat varattomuus, huono suhde pelaavaan vanhempaan, emotionaalinen ahdistus sekä lapsen hoidon laiminlyönti (mts. 7). Rahapeli riippuvaisen vanhemman ollessa äiti, oli riski lapsen hoidon laiminlyömiseen ja emotionaaliseen ahdistukseen korkeampi. Lähes puolet tutkittavista olivat kokeneet henkistä väkivaltaa ja joka kolmas vastaajista oli joutunut näkemään fyysistä väkivaltaa pelaavan vanhemman osalta. Vakavampia haittavaikutuksia kuten fyysisen väkivallan uhriksi joutuminen tai lastensuojelupalveluihin turvautuminen oli vähiten yleisiä.

5.4 Haitat yhteiskunnallisesta näkökulmasta

Hellman ja Egerer (2022) kirjoittavat, että rahapelaamisen yhteiskunnallisia haittoja ovat rahapelaamisen aiheuttama pelaajan tai hänen läheisensä alentunut työkyky ja sosiaali- ja terveyspalvelujen lisääntynyt käyttö, jotka aiheuttavat kustannuksia yhteiskunnalle. Näitä sosiaali- ja terveyspalveluita ovat esimerkiksi hoito- ja tukipalvelut, talous- ja velkaneuvontapalvelut ja toimeentulotuki. Hellman ja Egerer toteavat, että haittoina voidaan nähdä myös rahapelaamiseen liittyvä rikollisuus. Rahapelaamiseen liittyvä rikollisuus voi olla pelaajan rikollinen toiminta tai järjestäytyneen rikollisuuden toiminta rahapeleissä, esimerkiksi rahanpesuna, korruptiona tai sopupelien järjestämisenä.

Alho ja Castrén (2022) kirjoittavat, että rahapelaamisen yhteiskunnalle aiheutuvista taloudellisista haitoista ei ole tehty väestötasolla kattavaa tutkimusta. Selkeen ja Lintosen (2021, s.88) mukaan rahapelaamisen sosiaalisten haittojen kustannuksia on vaikea laskea. He mainitsevat sosiaalisiksi haittoiksi esimerkiksi ihmissuhteiden ja perheiden rikkoutumisen, väkivallan, itsemurhat, lasten huonon kohtelun sekä rahapelaamisesta aiheutuvan stressin, eristäytymisen ja syrjäytymisen. Selkee ja Lintonen (2021, s.89) toteavat, että asiantuntijoiden mukaan kolme eniten yhteiskunnalle kustannuksia aiheuttavaa haittatekijää ovat tuottavuusmenetykset, sosiaali- ja terveyspalvelujen lisääntynyt käyttö ja perheen taloudellisen tilanteen heikkeneminen sekä velkaantuminen.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus tarkoittaa tutkimusta, jossa kuvataan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti todellista elämää (Hirsjärvi ym., 2009, s. 160–164). Laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on saatavan tiedon merkitys ja laatu. Laadullisen tutkimuksen aineiston keruussa suositaan ihmisten kanssa käytäviä keskusteluja ja tutkijan omia havaintoja. Tarkoituksena on tuoda ihmisten näkökulmia ja mielipiteitä esiin, jonka vuoksi tulee kiinnittää huomiota huolelliseen kohdejoukon valintaan. Aineiston tulkinnassa täytyy huomioida tapausten ainutlaatuisuus. Kiviniemen (2001, s. 68) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on tavoittaa tutkittavien näkemys ja näkökulma tutkittavasta aiheesta. Hän sanoo, että aineistokeruu tehdään useimmiten havainnoimalla tai haastattelemalla, valiten huolellisesti kohdejoukon, jotta aihetta voi tarkastella ja analysoida syvällisesti. Hänen mukaansa laadullisessa tutkimuksessa, tulkinnat ja näkökulmat voivat kehittyä tutkimuksen edetessä.

Laadullinen tutkimus sopii aiheeseeni, koska työn pääpaino on perheellisten rahapeli-riippuvaisten naisten kokemuksissa riippuvuudesta ja sen vaikutuksista perhe-elämään. Tutkimani ilmiö on siis perheellisten naisten rahapeli-riippuvuus ja sen keskiössä on rahapeli-riippuvaisten omat kokemukset rahapeli-riippuvuudesta ja sen vaikutuksista. Tutkimuksen aineistonkeruu suoritettiin anonyyminä Webropol-kyselynä. Opinnäytetyön suunnitelmassa suunnitelmana oli kerätä aineisto teemahaastatteluina, mutta aiheen arkaluontoisuuden vuoksi, päädyin anonyymiin kyselyyn. Koin anonyymin kyselyn olevan parempi haastateltavien tavoittamisen ja yksityisyyden vuoksi. Koin myös, että anonyymiin kyselyyn on helpompi vastata avoimesti ja rehellisesti.

6.2 Aineiston keruu ja kyselyn suunnittelu

Opinnäytetyön teoriaosuuden aineisto on kerätty mahdollisimman monipuolisesti eri lähteistä. Lähteiden löytäminen oli osin haastavaa, sillä rahapeli-riippuvuudesta on vain rajallisesti tehty tutkimusta. Huomasin lähteitä etsiessäni, että monissa lähteissä oli samat tekijät. Eli vaikuttaa siltä, että rahapeli-riippuvuuteen liittyvä tutkimus keskittyy hyvin paljon samojen tekijöiden

tekemäksi. Lähteinä on käytetty suomalaisia ja kansainvälisiä tutkimuksia ja tutkimusartikkeleita, sekä kirjallisuutta. Lisäksi käytin lähteenä erilaisia aiheeseen liittyviä verkkosivustoja, kuten Peluurin ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivustoja. Lähteiden etsimiseen käytin Seamk Finnan tietokantoja ja Googlen hakukonetta. Käytin lähteenä myös kirjoja ja e-kirjoja, joita lainasin Seamk Finnan kautta sekä maksullisen Nextory sovelluksen kautta. Hakusanoina käytin muun muassa sanoja peliriippuvuus, rahapeliiriippuvuus, mielenterveyden häiriöt, arpajaislaki, rahapelit ja pakonomainen pelaaminen.

Koska alkuperäisenä suunnitelmana oli tehdä opinnäytetyön tutkimusosuus teemahaastatteluja käyttäen, olin laatinut haastattelupohjan teemoittain. Laadin kyselyn tuon haastattelusuunnitelman pohjalta teemoittain. Tein kyselyn Webropol-kyselynä ja asetin kyselyn asetukset anonymiksi. Aiheen arkuuden vuoksi koin anonymin kyselyn parhaimmaksi tavaksi saada vastaajia kyselyyn. Lisäksi koin, että anonymi kysely voi auttaa vastaajia vastaamaan mahdollisimman avoimesti ja rehellisesti kyselyyn. Kyselyn alussa kysyin neljä taustatietoihin liittyvää kysymystä ja sen jälkeen 11 teemoihin liittyvää avointa kysymystä. Teemoina olivat rahapeliiriippuvuus ja sen haitat itselle, rahapeliiriippuvuuden vaikutukset perhe-elämään ja rahapeliiriippuvuuteen saatu tuki. Luotuani kyselyn pyysin kahta ystävääni kokeilemaan kyselyn toimivuutta ja muokkasin kyselyä heidän ehdotustensa pohjalta lopulliseen muotoon.

Kysely julkaistiin Facebookin Naistenhuone- ja Naistenhuone-k30 ryhmissä 22.9.2023-23.10.2023. Kysely oli auki siis noin kuukauden ajan. Facebookin Naistenhuoneryhmien käyttämiseen päädyin koska olin nähnyt toisessa ryhmässä aiheeseen liittyvää keskustelua. Koin ryhmien olevan hyvä tapa tavoittaa rahapeliiriippuvaisia perheenäiteitä, nähdyn keskustelun perusteella ja sen vuoksi että ryhmät ovat pelkästään naisille ja ryhmissä on paljon jäseniä ympäri Suomen. Naistenhuone ryhmässä oli 174 000 jäsentä kyselyn julkaisu hetkellä ja Naistenhuone-k30 ryhmässä 46 000 jäsentä. Koin tämän myös auttavan anonymiteetin säilymisessä, kun kysely tavoittaa ihmisiä koko Suomen alueelta. Toisaalta halusin tavoittaa kyselyyn vastaajia, ilman että rajaan kyselyä esimerkiksi vain hoidon piirissä oleville rahapeliiriippuvaisille. Koska rahapeliiriippuvuus on yleisempää miehillä kuin naisilla ja vain noin 3 % suomalaisista kärsii ongelmapelaamisesta tai rahapeliiriippuvuudesta, osasin odottaa, että vastauksia kyselyyn ei tule paljon. Lisäksi kyselyn kohdistuminen vain perheenäideille rajasi vastaajia. Kyselyn seurannasta näin, että kyselyyn vastaamisen oli aloittanut 15 henkilöä, mutta vain seitsemän heistä palautti kyselyn.

6.3 Aineiston analysointi

Aineistoa kertyi yhteensä seitsemän sivua. Aineiston analysointiin käytin induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on menetelmä, jolla erilaisia aineistoja voidaan tiivistää ja analysoida. Kyngäksen ja Vanhasen (1999, s. 3–11) mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi on menetelmä, jolla järjestetään ja kuvaillaan tutkittavaa ilmiötä. Heidän mukaansa sen avulla pyritään esittämään tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä muodossa, kun analyysin tuloksena saadaan ilmiötä kuvailevia käsitteitä ja kategorioita. Tuomi ja Sarajärvi (2018, Laadullisen analyysin muodot -luku) kirjoittavat että aineistolähtöisessä analyysissä aikaisempien havaintojen, teorioiden tai tietojen ei pitäisi vaikuttaa analyysin lopputulokseen tai toteutukseen.

Aloitin aineiston analysoinnin käymällä läpi aineiston ja etsimällä aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat. Eli karsin kaiken tutkimuskysymysten kannalta epäoleellisen tiedon erilleen analysoinnista ja keräsin kaikki tutkimuskysymysten kannalta olennaiset vastaukset erilliselle tiedostolle. Tuomen ja Sarajärven (2002, s. 110–115) mukaan aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineiston pelkistämistä ohjaavat tutkimuskysymykset, niin että aineistosta saadaan karsittua tutkimukselle epäoleellinen osa pois. Heidän mukaansa sisällönanalyysi voidaan jakaa vaiheisiin, joita ovat aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi ja teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Kävin kerättyä aineistoa läpi pelkistäen tutkimuskysymyksiä kuvaavia alkuperäisilmauksia ja listasin pelkistetyt ilmaukset allekkain. Sen jälkeen etsin samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia pelkistetyistä ilmauksista ja ryhmittelin samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet omiksi luokikseen. Ryhmittelyssä käytin apuna aineiston koodausta väreillä. Näin muodostin aineistosta eri alaluokkia, jonka jälkeen yhdistelin niitä muodostaen niistä yläluokkia. Yläluokat yhdistelin pääluokiksi ja nimesin ne niiden sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Tuomen ja Sarajärven (2018, Yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta -luku) mukaan teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ryhmiin erilaisten aiheiden mukaan, etsimällä aineistosta aihetta kuvaavia näkemyksiä. Etsin aineistosta siis esiin nousevia teemoja ja aineistosta nousi selkeästi kolme eri teemaa. Näitä teemoja olivat rahapeliriippuvuuden taloudelliset vaikutukset, rahapeliriippuvuuden vaikutukset tunnetasolla ja rahapeliriippuvuuden vaikutukset ihmissuhteisiin. Käsittelin aineiston tulokset ensin kyselyn teemojen mukaan ja tulosten yhteenvedossa käsittelin aineiston analysoinnin myötä nousseiden teemojen mukaan.

6.4 Luotettavuus ja eettisyys

Eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteet ovat rehellisyys, luotettavuus, vastuunkanto ja arvostus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11). Eettiset seikat mitä tässä opinnäytetyössä erityisesti täytyi ottaa huomioon, olivat vapaaehtoisuus, anonymiteetin säilyttäminen, avoimuus ja luottamuksellisuus. Huomioin tämän liittämällä kyselyyn kysymyksen, jossa kerroin kyselyyn osallistuville rehellisesti ja avoimesti kyselyn aiheesta ja tarkoituksesta sekä aineiston käytöstä ja hävityksestä. Vapaaehtoisuuden huomioin kertomalla, että kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää milloin tahansa esimerkiksi jättämällä kyselyn kesken. Kysymyksen loppuun asetin valmiin vastausvaihtoehdon: Olen ymmärtänyt saamani tiedon ja haluan osallistua tutkimukseen. Asetin kysymyksen pakolliseksi, niin että vain vastaamalla kysymykseen kyselyn voi täyttää ja lähettää. Anonymiteetin säilyttämiseksi kyselyssä ei kysytty yksilöitäviä henkilötietoja ja asetin kyselyn asetukset myös anonyymiksi. Työssä huomioin myös sen, ettei vastaajia tunnisteta muiden seikkojen perusteella ja sen vuoksi en käyttänyt työssä mitään yksilöitäviä tai kuvailevia tietoja, joista vastaaja olisi mahdollista tunnistaa. Kyselystä saadun aineiston tallensin tietokoneelle ja huolehdin tietokoneen salattavuudesta salasanaanalla. Kun aineistot eivät olleet enää valideja, huolehdin niiden oikeaoppisesta hävittämisestä. Huolehdin vastaajien arvostuksesta kyselyn huolellisella muotoilulla ja aineiston rehellisellä käsittelyllä. Perehdyin riittävän laajasti ja puolueettomasti aiheesta saatavaan aineistoon ja kunnioitin lähdemateriaaleja merkiten ne lähdeluetteloon ja tekstiin tekstiviittauksin sekä arvioin käyttämäni aineiston lähdekriittisesti.

Noudatin tutkimuksessani hyvän tieteellisen tutkimuksen sääntöjä ja tein kyselyn niin etten johdatellut vastaajia ja siten työn tulosta. Tuomen ja Sarajärven (2018, Laadullisen tutkimuksen suhde luotettavuuskysymyksiin -luku) mukaan tutkimuksen luotettavuutta tarkistellaan yleensä tutkimustulosten reliabiliteetin ja validiteetin mukaan. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta ja validiteetti sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä mitä on luvattu tutkia. Heidän mukaansa nämä käsitteet tulkitaan kuitenkin monin eri tavoin ja ne ovat saaneet kritiikkiä sopivuudestaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida muun muassa tutkijan puolueettomuudella (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s.133). Aineistoa analysoidessani kiinnitin huomiota omaan puolueettomuuteeni ja analysoin tutkimuksen tulokset rehellisesti aineistosta. Laadullisen

tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida myös huolellisella työn raportoinnilla, sillä kun lukijat saavat riittävästi tietoa siitä mitä on tehty he pystyvät arvioimaan tutkimuksen tuloksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, Laadullisen tutkimuksen suhde luotettavuuskysymyksiin -luku). Olen raportoinut työssäni tutkimuksen ja aineiston analyysin vaiheista ja siitä, miten tuloksiin on päädytty. Olen käsitellyt aineiston kysymysteemojen ja aineistosta saatujen teemojen mukaan sekä käyttänyt aineistosta suoria sitaatteja. Suorat sitaatit antavat lukijalle selkeämmän kuvan siitä mistä tulokset ja johtopäätökset ovat syntyneet. Suorat sitaatit ovat työn kannalta myös eettisesti tärkeitä, sillä niiden avulla vastaajien äänet tulevat kuuluviin. Huolehdin kuitenkin siitä, ettei sitaateissa ole tunnistettavia tietoja, niin että vastaajien anonymiteetti säilyy.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi seitsemän rahapeliriippuvaiseksi itsensä kokevaa lapsiperheellistä naista. Taustatietoina kysyttiin parisuhdetilannetta, lasten huoltajuudesta ja lasten pääasiallisesta asuinpaikasta. Vastaajista viisi asui vakituisen kumppanin kanssa ja kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei ole tällä hetkellä parisuhteessa. Lasten huoltajuudesta kysyttäessä viisi vastaajaa ilmoitti, että heillä on yhteishuoltajuus lapsista lasten toisen vanhemman kanssa ja kaksi vastaajaa ilmoitti olevansa yksinhuoltajia. Neljä vastaajaa kertoi, että lapset asuvat yhdessä kummankin vanhempansa kanssa ja kolme vastaajaa kertoi lapsien asuvan pääosin heidän kanssaan. Kaikilla vastaajilla lapsi/lapset asuivat siis heidän kanssaan joko kokonaan tai pääosin.

Lisäksi taustatietona kysyttiin mitä rahapelejä vastaajat pelasivat tai olivat pelanneet. Veikkauksen kasino- ja arpapelejä kertoi pelanneensa kaksi vastaajaa ja Veikkauksen vedonlyöntipelejä yksi vastaaja. Rahapeliautomaatteja muualla kuin pelisaleissa tai kasinoilla oli pelannut kolme vastaajaa. Ulkomaisilla nettikasinoilla rahapeliautomaatti- ja kasinopelejä oli pelannut viisi vastaajaa ja vedonlyönti- tai urheiluedonlyöntipelejä neljä vastaajaa. Kivijalka pelisaleissa ja kasinoilla vastaajat eivät olleet pelanneet. Vastaajista suurin osa pelasi siis ulkomaisilla nettikasinoilla, joista rahapeliautomaatit- ja kasinopelejä pelattiin eniten. Kolmanneksi eniten vastaajat olivat pelanneet rahapeliautomaatteja muualla kuin pelisaleissa tai kasinoilla. Vastauksista voi päätellä, että useampi kuin yksi vastaaja on pelannut useampaa pelityyppiä.

Taulukko 1. Pelaajien pelaamat pelit pelityypeittäin.

Vastaajien pelaamat pelit	n	Prosentti
Veikkauksen kasinopelit, arvontapelit (Esim. Lotto, Keno, Syke, eBingo) tai arpapelit	2	28,6%
Veikkauksen vedonlyöntipelit (Esim. Pitkäveto, Tulosveto)	1	14,3%
Rahapeliautomaatit muualla kuin kasinoilla tai pelisaleissa	3	42,9%
Rahapeliautomaatit pelisaleissa ja kasinoilla	0	0,0%
Pelipöydät pelisaleissa ja kasinoilla	0	0,0%
Ulkomaiset nettikasinot, rahapeliautomaatti- ja kasinopelit	5	71,4%
Ulkomaiset nettikasinot, vedonlyönti tai urheiluedonlyönti	4	57,1%

7.2 Rahapeliiriippuvuus ja sen aiheuttamat haitat itselle

Käytin kyselyssä kolmea teema-aluetta, joista ensimmäinen oli rahapeliiriippuvuus ja sen aiheuttamat haitat itselle. Tämä teema sisälsi avoimet kysymykset rahapeliiriippuvuuden vaikutuksista vastaajien tunne-elämään ja sen aiheuttamista haitoista ja ongelmista. Vastaajien vastauksista päällimmäisinä nousi esiin taloudelliset ja tunne-elämän ongelmat. Vain yksi vastaajista koki, että hänen rahapeliiriippuvuutensa ei vaikuta tunne-elämään, sen sijaan jokainen vastaaja kertoi taloudellisista ongelmista. Usea vastaaja kertoi velkaantumisesta tai velkaantumisen syvenemisestä sekä rahojen riittämättömyydestä. Taloudellisiin ongelmiin liittyen mainittiin myös riitely puolison kanssa rahasta, talouden hallinnan hankaluudet ja rahan riittämättömyys. Lievimmilläänkin taloudelliset ongelmat kuvattiin niin että perheen pakolliset menot saadaan katettua, mutta omista hankinnoista jouduttiin tinkimään.

Lähinnä kaikki ylimääräinen menee, joten mitään itselleen ei tule hankittua.

Tunne-elämän ongelmia suurin osa vastaajista kuvasivat ahdistuksena, stressinä ja pahana olona. Ahdistusta tuotti pelaaminen, rahahuolet ja pelko siitä, ettei pysty olemaan pelaamatta. Usea vastaaja kertoi huonosta omatunnosta pelaamisen jälkeen. Vastaajat mainitsivat myös ärtyneisyyden, huolestuneisuuden, jatkuvan stressin, vihan itseään kohtaan ja tunteen siitä, että on huono äiti.

Tunnen monesti pahasti repsahtaessa olevani maailman huonoin äiti ja huonoin ihminen.

Usean vastaajan vastauksista oli pääteltävissä häpeän ja syyllisyyden tunteet, vaikka vastaajat eivät käyttäneet näitä sanoja kuvatessaan tunteitaan, kuvaa mielestäni erityisesti edellä oleva lause näitä tunteita. Yksi vastaajista kertoi pelaamisen aiheuttavan ihmissuhdeongelmia ja muiden ihmisten tuomitsemista pelaamisen vuoksi. Eräs vastaaja kertoi pelaamisen toisaalta tuottavan ahdistusta, mutta samalla luovan toivoa siitä, että taloudelliset ongelmat voisi ratkaista pelaamalla.

7.3 Rahapeliriippuvuuden vaikutukset perhe-elämään

Toisena teemana oli rahapeliriippuvuuden vaikutus perhe-elämään. Tähän teemaan kuului avoimet kysymykset, siitä onko vastaaja kertonut lapselleen/lapsilleen riippuvuudestaan ja miten lapsi/lapset ovat siihen suhtautuneet. Lisäksi kysyin miten vastaajat kokevat rahapeliriippuvuuden vaikuttaneen vanhemmuuteen ja kokeeko vastaajat lasten tai puolison kärsineen peliriippuvuuden haitoista. Vastaajista kaikki kertoivat, etteivät he olleet kertoneet lapselle tai lapsilleen rahapeliriippuvuudestaan. Vastauksista nousi esiin halu suojella lasta riippuvuuden aiheuttamilta haitoilta. Kaksi vastaajista oli vastannut, että rahapeliriippuvuudella ei ole vaikutusta vanhemmuuteen, eivätkä he kokeneet lapsen kärsineen haittoja heidän rahapeliriippuvuudestaan.

Lapsen en ole antanut kärsiä asian vuoksi sillä hän on täysin syytön.

Yksi vastaajista kertoi, että rahapeliriippuvuus ei ollut vaikuttanut todellisuudessa vanhemmuuteen tai lapsen elämään. Hän kuitenkin koki, että rahapeliriippuvuus vaikuttaa hänen omaan tunne-elämäänsä, saaden hänet tuntemaan itsensä huonoksi vanhemmaksi. Eräs vastaajista kertoi, että on välillä rahapeliriippuvuuden vuoksi ärtynyt ja hän koki, ettei aina ole läsnä lapselle niin kuin pitäisi. Usea vastaaja kertoi rahapeliriippuvuuden aiheuttamista taloudellisista ongelmista ja niiden vaikutuksista lapsiin.

Lapsilla on aina ruokaa ja puhtaita ja ehjiä vaatteita, mutta aina ei ole mahdollista ostaa uusimpia ja hienoimpia asioita lapsille.

Kun rahat on mennyt pelaamiseen niin esim lahjoista on tingitty ja välillä eletty kauan halvimmilla ruoalla

Eräs vastaaja kuvasi rahapeliriippuvuuden vaikuttavan koko perheeseen, siitä aiheutuvien taloudellisten ongelmien vuoksi. Yksi vastaaja kertoi hänen rahapeliriippuvuutensa aiheuttavan hänen puolisolleen taloudellisia haittoja. Hän kertoi myös puolison joutuvan kärsimään henkisistä haitoista, joita rahapeliriippuvuus vastaajalle aiheuttaa.

7.4 Rahapeliiriippuvuuteen saatu tuki

Kolmantena teemana oli vastaajien saama tuki. Tämän teeman alla kysyin avoimia kysymyksiä siitä, ovatko vastaajat hakeneet tai saaneet apua rahapeliiriippuvuuteen sekä miten vastaajat kokivat avunsaannin ja millaista apua he toivoisivat saavansa. Lisäksi kysyin lasten huomioimisesta peliriippuvuuden hoidossa ja mahdollisista perhepalvelujen kautta saatavasta tuesta. Vastaajista vain yksi oli hakenut apua rahapeliiriippuvuuteen, mutta ei ollut apua saanut koska työntekijä oli lakannut vastaamasta hänelle. Yhtä lukuun ottamatta vastaajat olivat sitä mieltä, ettei ulkopuoliselle avulle ole vielä tarvetta. Yksi vastaajista kertoi, että hän saa tarvittavan avun kumppaniltaan. Eräs vastaaja kertoi, että hän kokee pelaamisen olevan hallinnassa, eikä koe sen vuoksi tarvitsevänsä ulkopuolista apua. Hänen mukaansa pelaaminen vaikutti ainoastaan omiin hankintoihin, eikä pelaaminen ollut holtitonta. Yksi vastaajista kuvasi pelaamisen olevan vielä hallinnassa ja mainitsi ettei hänen pelaamisestaan tiedä kuin muutama ihminen. Koska vastaajat eivät olleet avun piirissä, olivat vastaukset tässä osiossa lyhyitä, eikä toiveita tai tarpeita avun saantiin liittyen tullut esiin. Perhepalveluista kysyttäessä yksi vastaaja kertoi lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta. Asiakkuus oli kuitenkin vasta alkamassa, eikä vastauksesta ilmennyt muuta asiaan liittyvää.

Kyselyn lopussa kysyin, haluaako vastaaja kertoa jotain muuta peliriippuvuudesta, sen vaikutuksista tai avun saannista. Tähän kysymykseen eräs vastaaja oli kuvannut rahapeliiriippuvuuttaan seuraavalla tavalla:

Riippuvuus vaikuttaa koko elämään, mielialaan ja ihmissuhteisiin. Riippuvuuden olemassaolo on vaikea myöntää, enkä ole vielä valmis hakemaan apua ja yrittämään lopettaa pelaamista. Toivon vielä pystyväni kääntämään pelaamisen voitolliseksi, vaikka se onkin erittäin epätodennäköistä.

7.5 Tuloksista esiin nousseet teemat

Vastauksista nousi esiin kolme selkeää teemaa, joita olivat rahapeliiriippuvuuden taloudelliset vaikutukset, rahapeliiriippuvuuden vaikutukset tunnetasolla ja rahapeliiriippuvuuden vaikutukset ihmissuhteisiin. Vastauksissa korostuu erityisesti kokemus taloudellisista haitoista ja seuraavaksi eniten mainittiin tunnetason haittoja. Rahapeliiriippuvuuden taloudellisia vaikutuksia olivat velkaantuminen, velkaantumisen syveneminen, rahojen riittämättömyys, hankinnoista

tinkiminen ja talouden hallinnan ongelmat. Kaikilla vastaajista oli jonkinasteisia taloudellisia ongelmia. Tunnetason vaikutuksista ahdistus nousi vastauksissa esiin eniten, vastaajat olivat käyttäneet ahdistus sanaa useassa vastauksessa useaan kertaan. Ahdistusta tuotti pelaaminen itsessään, pelko pelaamisesta ja pelko rahan riittävydestä. Muita tunnetason vaikutuksia olivat paha olo, stressi, huono omatunto, häpeä, syyllisyys, ärtymys ja vihan tunne itseä kohtaan. Vuonna 2019 rahapeliongelmamittareilla (SOGS ja BGSi) rahapelaajille tehdyillä kyselyillä yleisin koettu haitta rahapelaamisesta oli syyllisyyden tunteminen ja toiseksi yleisimmäksi haitaksi rahapelejä pelaavat olivat maininneet kritiikin rahapelaamisesta tai rahan käytöstä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023). Vaikka vastaajat eivät olleet käyttäneet kirjaimellisesti sanaa syyllisyys, oli useista vastauksista pääteltävissä syyllisyyden tunne. Esimerkiksi eräs vastaaja kuvasi tilannettaan kertomalla, että ei voi ostaa itselleen mitään, mutta ei anna lapsen silti kärsiä tilanteesta, koska lapsi on tilanteeseen täysin syytön. Tästä voisi tehdä johtopäätöksen, että kyseinen vastaaja kokee syyllisyyttä pelaamisestaan.

Rahapeliiriippuvuuden vaikutukset ihmissuhteisiin voi jakaa kahteen luokkaan, jotka ovat vaikutukset lapsiin ja vaikutukset parisuhteeseen. Tämä johtuu myös siitä, että opinnäytetyöni keskittyy nimenomaan rahapeliiriippuvaisen kokemukseen riippuvuuden vaikutuksista perhe-elämään ja kysymyksissä ei kysytty sen vuoksi muista ihmissuhteista. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, ettei rahapeliiriippuvuus vaikuta lainkaan tai vaikuttaa vain vähän lasten elämään, siitä huolimatta moni vastaajista kuitenkin koki huonommuuden tunnetta vanhemman roolissaan. Vaikutukset lasten elämään nähtiin enimmäkseen taloudellisina vaikutuksina. Karmakka-Asareen (2022) mukaan vanhemman rahapeliiriippuvuus voi näkyä lapselle muun muassa läsnäolon puutteena ja vanhemman ärtymyksenä. Yksi vastaajista kertoi rahapeliiriippuvuutensa vaikuttavan häneen, niin että hän on ärtynyt, eikä ole läsnä lapselle niin paljon kuin pitäisi. Australiassa on tutkittu vanhemman rahapeliiriippuvuuden vaikutuksia lapseen. Tutkimuksen mukaan yleisimpiä haittavaikutuksia lapsille olivat taloudelliset ja emotionaaliset haittavaikutukset sekä lapsen hoidon laiminlyönti (Suomi, 2023, s. 7). Taloudelliset ja emotionaaliset haittavaikutukset näyttäytyvät siis yleisimpiä sekä pelaajan itsensä kokemana, kuin myös pelaajan lapsen kokemana. Myös kyselyssä eniten tuli esiin lasten kohdalla taloudelliset haitat, toisaalta vastauksissa korostui, että lasten perustarpeista on pystytty huolehtimaan, vaikka taloudellisia ongelmia on. Lasten hoidon laiminlyöntiä ei sen sijaan maininnut kukaan vastaajista.

Vaikutukset parisuhteeseen näkyi vain muutamassa vastauksessa. Tämä johtuu osin todennäköisesti myös siitä, että vastaajista kaikki eivät olleet parisuhteessa. Rahapeliiriippuvuuden aiheuttamat taloudelliset haitat ulottuvat koko perheeseen, vaikka puolisoilla ei olisi yhteisiä velkoja tai tilejä (Itäpuisto, 2011, s.14). Jos yhteisiä velkoja on, voivat ne jäädä yksin puolison hoidettavaksi, kuten myös koko perheen toimeentulo. Aineistossa oli hyvin vähän mainintoja rahapeliiriippuvuuden vaikutuksista parisuhteeseen, mutta mainitut vaikutukset parisuhteeseen olivat taloudellisia ja tunnetason haittoja, kuten riitelyä rahasta ja pelaajan tunnetason haittojen vaikuttaminen puolisoon. Suomalaisesta väestötutkimuksesta selvisi, että yleisimpiä läheisten kokemia rahapeliiriippuvuuden haittavaikutuksia olivat tunne-elämän kuormittuneisuus ja huoli läheisestä (Salonen, Lind, ym., 2020, s. 76). Vastauksissa ilmi tulleet riitely ja pelaajan tunnetason haittojen, kuten ärtyneisyyden ja stressaantuneisuuden vaikutukset puolisoon, voidaan todeta puolison tunne-elämää kuormittavina tekijöinä. Yksi vastaajista kertoi kokevansa tuomitsemista puolisoltaan, toisaalta taas yksi vastaajista koki saavansa puolisolta tukea rahapeliiriippuvuutensa aiheuttamiin haittoihin.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyössäni tavoitteena oli selvittää rahapeliriippuvaisten lapsiperheellisten naisten kokemuksia rahapeliriippuvuudesta ja sen vaikutuksista perhe-elämään. Teoriaosuudessa kerroin, että rahapeliriippuvuuden tiedetään aiheuttavan moninaisia ja jopa ylisukupolvisia haittoja, joiden voidaan katsoa ulottuvan koko yhteiskuntaan. Rahapeliriippuvuudella tiedetään olevan yhteys elämänhallinnan ongelmiin, työttömyyteen, mielenterveysongelmiin ja jopa rikollisuuteen. Sen tiedetään aiheuttavan taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja rahapeliriippuvaiselle itselleen ja hänen läheisilleen. Aiemmissa tutkimuksissa on selvinnyt, että vanhempien rahapeliriippuvuus vaikuttaa myös lapsiin ja lisää todennäköisyyttä lapsen myöhempiin psyykkisiin ongelmiin. Tiedetään myös, että kun rahapeliriippuvainen vanhempi on äiti, on todennäköisyys lapsen emotionaaliseen ahdistukseen ja hoidon laiminlyömiseen suurempi kuin silloin kun rahapeliriippuvainen vanhempi on isä.

Kyselyyn vastanneista viisi vastaajaa eli parisuhteessa ja kaksi vastaajaa oli yksinhuoltajia. Kaikkien vastaajien lapset asuivat heidän kanssaan kokonaan tai pääasiallisesti. Vastaajista suurin osa ilmoitti pelaavansa ulkomaisten pelintuottajien pelejä, joista eniten pelattiin rahapeliautomaatti- ja kasinopelejä. Vastaajista useampi kuin yksi oli pelannut useampaa pelityyppiä. Vastaajista vain yksi oli hakenut apua rahapeliriippuvuuteensa, mutta kertoi että työntekijä oli lakannut vastaamasta hänelle ja avun saanti oli jäänyt siihen. Vastaajista ei siis kukaan ollut avun piirissä. Yksi vastaaja kertoi lastensuojelun olevan tulossa mukaan elämään.

Vastauksista ilmenee, että lapsiperheellisten naisten rahapeliriippuvuus koetaan enimmäkseen taloudellisia ja emotionaalisia haittoja aiheuttavana ongelmana. Myös kokemukset riippuvuuden vaikutuksista perhe-elämään ovat pääasiassa taloudellisia ja emotionaalisia haittoja. Taloudelliset haitat ovat eri tasoisia talouden hallinnan hankaluuksista velkaantumisen syvenemiseen. Emotionaalisista haitoista eniten on ahdistuneisuutta. Ahdistuneisuutta aiheuttaa pelaaminen, pelko pelaamisesta ja taloudelliset huolet. Muita emotionaalisia

haittavaikutuksia ovat huonommuuden tunne vanhempana, stressi, huolestuneisuus, ärtymys ja syyllisyyden sekä häpeän tunteet.

Negatiivisten vaikutusten koetaan kohdistuvan suurimmaksi osaksi itseen ja sitä myötä myös jonkun verran perhe-elämään. Lapsiin kohdistuvat haittavaikutukset koetaan enimmäkseen taloudellisina haittavaikutuksina. Osa vastaajista koki, etteivät lapset joudu kärsimään rahapeliriippuvuuden haitoista, mutta suurin osa vastaajista kuvasi lapsiin kohdistuvat haittavaikutukset lähinnä taloudellisina haittoina. Vain yksi vastaaja koki, että hänen rahapeliriippuvuutensa vaikutti monella tasolla lapsiin ja perhe-elämään. Lapsiin kohdistuvina taloudellisina haittavaikutuksina kuvattiin lahjoista tinkimisenä, halvimman ruuan ostamisena ja kaiken ylimääräisen ostamatta jättämisenä. Yksi vastaaja kertoi lapsiin kohdistuneena haittavaikutuksina oman ärtyneisyytensä ja läsnäolon puutteensa. Parisuhteeseen rahapeliriippuvuuden koettiin vaikuttavan lähinnä parisuhteen ristiriitoina, riitelynä rahasta ja pelaamisesta sekä puolison kokemina taloudellisina ja psyykkisinä haittoina.

8.2 Pohdinta

Rahapeliriippuvuuden aiheeksi valitseminen tuntui luontevalta jatkumolta, koska olin aiemmissa opinnoissani tehnyt päättötyöni peliriippuvuudesta. Tämän lisäksi opintojen aikana tuli opintoihin liittyvässä harjoittelussa aihe esiin erään rahapeliriippuvaisen äidin kohdattuani. Opinnäytetyöprosessi alkoi tutkimalla aiheita ja aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja huomasiin etten löytänyt juurikaan tietoa lapsiperheellisten naisten rahapeliriippuvuudesta. Useimmissa peliriippuvuutta käsiteltävissä tutkimuksissa ja artikkeleissa käsiteltiin rahapeliriippuvuutta joko yleisesti tai nuorten miesten ongelmana. Jonkin verran löysin tutkimuksia ja opinnäytetöitä, joissa peliriippuvuutta oli käsitelty läheisten näkökulmasta. Naisten peliriippuvuudesta tietoa löytyi lähinnä tutkimuksista, joissa peliriippuvuutta oli käsitelty yleisesti, kuten esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen väestötutkimuksista. Tämän vuoksi päädyin valitsemaan opinnäytetyön aiheeksi rahapeliriippuvuuden lapsiperheellisten naisten kokemana. Kohderyhmäksi valitsin siis rahapeliriippuvaiset lapsiperheelliset naiset. Opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessäni pohdin kohderyhmän rajausta hoidon piirissä oleviin rahapeliriippuvaisiin, mutta koin että olisi tärkeää tuoda ilmi kokemuksia myös niiltä rahapeliriippuvaisilta perheenäideiltä, jotka eivät ole hoidon piirissä.

Työn teoriaosuudessa kerron ensin rahapelaamisesta ja sen tasoista yleisesti. Tämän jälkeen käsittelen rahapelaamista Suomessa. Kerron suomalaisten suhtautumisesta rahapelaamiseen ja suomalaisten rahapelaamisesta sekä rahapelaamiseen liittyvästä säätelystä Suomessa. Sen jälkeen siirryn käsittelemään rahapelaamiselle altistavia riskitekijöitä ja rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja pelaajan ja pelaajan läheisten kokemana sekä yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Teoriaosuus koostuu pitkälti aiemmista peliriippuvuudesta tehdyistä suomalaisista ja kansainvälisistä tutkimuksista, sekä erityisesti Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen väestökyselyjen tuloksista, koska niissä on tutkittu nimenomaan suomalaisten rahapelaamista ja asenteita rahapelaamiseen.

Tein opinnäytetyön tutkimusosion laadullisena tutkimuksena, koska työn keskiössä oli rahapeliriippuvaisten lapsiperheellisten naisten kokemukset rahapeliriippuvuudesta ja sen vaikutuksista perhe-elämään ja koin että laadullinen tutkimus sopii aiheeseen parhaiten. Olin suunnitellut alun perin kerääväni aineiston haastatteluilla, mutta huomasin pian, että aiheen arkaluontoisuuden vuoksi haastateltavien löytäminen tulisi olemaan vaikeaa. Erityisesti koska en halunnut rajata haastateltavia hoidon piirissä oleviin rahapeliriippuvaisiin. Tämän vuoksi päädyin anonyymin kyselyn toteuttamiseen. Koin että anonyymiin kyselyyn vastaaminen taivoittaisi helpommin oikean kohdejoukon. Toteutin kyselyn Webropolilla ja julkaisin sen Facebookin Naistenhuone- ja Naistenhuone k-30 ryhmissä. Kysely oli auki noin kuukauden ja tavoitti 7 vastaajaa. Osasin odottaa, että vastauksia ei tule paljon, koska kohderyhmä jo itsessään on pieni. Aiempien tutkimusten mukaan naisilla esiintyy rahapeliriippuvuutta miehiä vähemmän ja kohderyhmäni rahapeliriippuvaisilla naisilla tuli lisäksi olla lapsi tai lapsia ja tämä rajasi kohderyhmää vielä pienemmäksi. Facebookin Naistenhuoneryhmissä, joissa kysely julkaistiin, oli julkaisun hetkellä yhteensä 220 000 jäsentä ja oletettavaa on, ettei heistä jokainen ole julkaisua nähnyt. Julkaisua nostettiin kaksi kertaa kommentoimalla siihen, niin että julkaisu saisi paremmin näkyvyyttä.

Vastausten perusteella rahapeliriippuvaisten lapsiperheellisten naisten kokemukset rahapeliriippuvuudesta ja sen vaikutuksista perhe-elämään olivat enimmäkseen koettuja taloudellisia ja emotionaalisia haittoja, jotka kohdistuivat ensisijaisesti pelaajaan itseensä. Kokemus taloudellisista haitoista nousi esiin jokaisen vastaajan kertomuksissa. Tätä osasin myös etukäteen odottaa, koska kyse on rahapeliriippuvuudesta, on sen luonnollinen seuraus taloudelliset ongelmat. Emotionaaliset haitat koettiin lähinnä itseen kohdistuvina, näistä suurimpana

psykkinen ahdistuneisuus. Osa vastaajista kertoi emotionaalisten haittavaikutusten vaikuttavan myös parisuhteeseen riitoina ja puolison kuormittumisena. Lapsiin koettiin kohdistuvan haittavaikutuksia vain vähäisesti tai ei lainkaan. Lapsiin kohdistuvat haittavaikutukset nähtiin lähinnä taloudellisten ongelmien vaikutuksina lapsiin. Vain yksi vastaaja kertoi emotionaalisten haittavaikutusten vaikutuksesta lapsiin. Toisaalta vain yksi vastaajista oli hakenut apua rahapeliiriippuvuuteensa, joka saattaa kertoa myös riippuvuuden syvyydestä tai kestosta, jolloin vaikutuksien voidaan ajatella olevan vakavampia. Riippuvuudelle ominaista on myös riippuvuuden kieltäminen ja salaaminen läheisiltä, jolloin avun hakemisen kynnyks voi olla korkea. Riippuvuuskäyttäytymiseen tiedetään liittyvän ongelman kieltämistä ja sen vaikutusten vähättelyä niin muille kuin itselleenkin, joten koen että vaikka työn tulokset vastaavat kysymykseen koetuista vaikutuksista, niin todelliset vaikutukset etenkin lapsiin ja perhe-elämään voivat olla koettuja vaikutuksia vakavampia.

Aiemmissa rahapeliiriippuvuutta käsittelevissä tutkimuksissa on todettu rahapeliiriippuvuuden aiheuttavan erityisesti taloudellisia ja emotionaalisia haittoja. Esimerkiksi vuoden 2017 väestötutkimuksessa todettiin, että yleisimmät pelaajien kokemat rahapelihaitat olivat taloudelliset haitat ja toiseksi yleisimpiä olivat tunnetason haitat (Castrén & Alho, 2022). Vaikka opinnäytetyöni tutkimuksessa on nähtävissä samat tulokset, niin pienen aineiston ja vähäisen vastaajamäärän vuoksi tästä ei voi tehdä suurempia johtopäätöksiä. Tutkimuksen tulokset eivät oikeastaan yllättäneet, vaan olivat sen suuntaisia mitä odotinkin. Yllättävää oli kuitenkin se, että vastaajista yksikään ei ollut hoidon piirissä ja vain yhdellä vastaajista oli vireillä lastensuojelun asiakkuus. Kuitenkin vastauksista nousi esiin selkeä avun tarve. Mielestäni on erityisen tärkeää, että lapsiperheiden palveluissa osataan ottaa huomioon ja tarpeen mukaan puheeksi rahapeliiriippuvuuden mahdollisuus. Rahapeliiriippuvuus on helpompi salata, kuin esimerkiksi päihteiden väärinkäyttö ja sen vuoksi on tärkeää, että sosiaalialan ammattilaisilla on tietoa ja työkaluja sen tunnistamiseen ja tarvittaessa ohjaamiseen avun tai hoidon piiriin. Lisäksi on tärkeää lisätä yleistä tietoa ja keskustelua rahapeliiriippuvuudesta, sillä tiedon lisääntyminen voi poistaa stigmaa ongelman ympäriltä ja näin ollen helpottaa rahapeliiriippuvaisen avun hakemista. Tiedon lisääminen rahapelaamisen riskeistä ja haitoista voi auttaa myös ennaltaehkäisemään rahapeliiriippuvuutta, kun yhä useampi ymmärtää, ettei rahapelaaminen ole kaikille vain arkista ja yleishyödyllistä huvia.

8.3 Sosionomin kompetenssit

Sosiaalialan kompetenssit kuvaavat koulutuksesta valmistuneiden osaamisen työelämävastavuutta. Sosiaalialan sosionomi AMK-tutkinnon tarvittavaa osaamista kuvaavia kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, sosiaalialan asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis-, ja yrittäjyysosaaminen (Sosiaalialan Ammattikorkeakouluverkosto, 2023). Sosiaalialan eettinen osaaminen sisältää ihmis- ja perusoikeussäädösten sekä sosiaalialan arvojen ja eettisten periaatteiden mukaisen toiminnan, yhdenvertaisuuden, moninaisuuden, tasa-arvon ja haavoittuvassa asemassa olevien yhteisöjen sekä yksilöiden aseman edistämisen ja ymmärryksen oman arvomaailman sekä ihmiskäsityksen merkityksestä asiakastyössä (mt.). Sosiaalialan eettinen osaaminen näkyy opinnäytetyössäni erityisesti kyselytutkimuksen laadinnassa ja siitä saadun aineiston käsittelyssä. Huolehdin kyselyyn vastanneiden ja kyselyn anonymiteetista ja vastausten rehellisestä käsittelystä. Informoin kyselyn alussa vastaajia kyselyn tarkoituksesta ja siihen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Eettinen osaaminen näkyy myös teoriaosuuden lähteiden ja lähdeviitteiden huolellisessa merkitsemisessä. Opinnäytetyössäni eettinen osaaminen on myös keskeinen osa työtä, sillä työn tavoitteena on lisätä tietoa lapsiperheellisten naisten rahapeli-riippuvuudesta, ja tiedon lisääminen on yksi osa osallisuuden lisäämisessä ja syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Sosiaalialan asiakastyön osaaminen sisältää ammatillisen vuorovaikutuksen osaamisen, osallisuuden, voimavarojen, kasvun ja kehityksen tavoitteellisen tukemisen asiakasprosesseissa, hyvinvoinnin suoja- ja riskitekijöiden tunnistamisen ja riskitekijöitä ehkäisevien menetelmien soveltamisen, moniammatillisen sosiaaliohjauksen menetelmien ja työorientaatioiden soveltamisen, toteuttamisen ja arvioinnin sekä asiakastyön asiakaslähtöisen dokumentoinnin tietoturvan mukaisesti (Sosiaalialan Ammattikorkeakouluverkosto, 2023). Sosiaalityön asiakastyön osaaminen näkyy opinnäytetyöni teoreettisessa osuudessa muun muassa rahapeli-riippuvuudelle altistavista riskitekijöistä kertovassa osuudessa. Opinnäytetyössäni on myös huomioitu tietoturvan mukainen dokumentointi. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen sisältää sosiaalialan lainsäädännön ja sosiaaliturvan osaamisen, palvelujärjestelmän rakenteen ja sen valvonnan tuntemisen, kokonaisvaltaisen palveluohjauksen ja moniammatillisen verkostotyön osaamisen sekä hyvinvointiin ja kestävään kehitykseen liittyvien haasteiden

ymmärryksen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla (mt.). Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen näkyy opinnäytetyöni teoriaosuudessa rahapelaamiseen liittyvän lainsäädännön ja säätelyn käsittelyä sisältävässä osuudessa sekä rahapelihaitoista kertovassa osuudessa. Lisäksi opinnäytetyön aihe liittyy keskeisesti hyvinvointiin liittyvien haasteiden ymmärrykseen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen sisältää rakenteellisen sosiaalityön osaamisen, huono-osaisuutta ja eriarvoisuutta tuottavien valtarakenteiden ja ilmiöiden tunnistamisen, marginalisoitumisen estämisen ja osallisuuden edistämisen yksilö ja yhteisötasolla sekä hyvinvointia tuottavien rakenteiden ja prosessien tunnistaminen sekä edistäminen (Sosiaalialan Ammattikorkeakouluverkosto, 2023). Kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen näkyy läpi koko opinnäytetyön huono-osaisuutta ja eriarvoisuutta tuottavan ilmiön esiin tuomisena ja siitä tiedon lisäämisenä.

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sisältää tutkimuseettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaan toimimisen, sosiaalialan asiakastyön menetelmien, prosessien ja kehittämishankkeiden arvioinnin, suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen osaamisen sekä tiedon tuottamisen ja analysoinnin osaamisen (Sosiaalialan Ammattikorkeakouluverkosto, 2023). Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen näkyy opinnäytetyössäni tutkimuseettisten periaatteiden mukaan toimisena, tutkimuksen suunnitteluna ja toteutuksena sekä tiedon tuottamisena ja analysoimisena. Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen sisältää eettisesti, sosiaalisesti ja kestävän kehityksen mukaan toimimisen monialaisissa verkostoissa ja työyhteisöissä, työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin edistämisen, työlainsäädännön ja sosiaalialan organisaatioiden sekä yritysten toiminnan periaatteiden ymmärtämisen ja oman työn laadun sekä asiantuntijuuden kehittämisen arvioinnin (mt.). Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen näkyy opinnäytetyössäni opinnäytetyöni laadun arviointina ja oman asiantuntijuuden kehittämisenä.

8.4 Jatkotutkimukset

Koska vastaajista kukaan ei ollut avun piirissä, olisi mielestäni hyvä tutkia rahapeliriippuvuudesta toipuneiden lapsiperheellisten naisten kokemuksia rahapeliriippuvuuden vaikutuksista lapseen, sitä miten he kokevat vaikutukset lapseen, silloin kun he ovat olleet pelaamatta ja miten he kokivat vaikutukset silloin kun vielä pelasivat. Jatkotutkimuksena voisi tutkia myös

rahapeliriippuvuuden huomioimista lapsiperhepalveluissa. Opinnäytetyötä tehdessäni huomasin, että suomalaisille tehdyissä väestökyselyissä rahapelaaminen ulkomaisilla nettikasinoilla oli selvästi vähäisempää kuin Veikkauksen rahapelien pelaaminen. Kyselyni tuloksista näkyi, että kyselyyn vastanneet olivat pelanneet eniten ulkomaisten nettikasinoiden tarjoamia pelejä ja yllättävän vähän Veikkauksen pelejä. Tämä voi toki johtua siitä, että vastaajien määrä oli vähäinen, mutta on myös mahdollista, että rahapeliriippuvainen hakeutuu pelaamaan enemmän ulkomaisten pelintarjoajien pelejä kuin keskimääräinen osuus väestöstä. Väestökyselyissä on huomioitu kaikki rahapelejä pelaavat vastaajat, joihin kuuluu esimerkiksi satunnaisesti arpoja tai lottoa pelaavat ihmiset. On todennäköistä, että rahapeliriippuvainen hakeutuu helpommin ulkomaisten pelintarjoajien pelejä pelaamaan, osittain johtuen Veikkauksen pelien pelirajoista ja siitä että ulkomaiset pelintarjoajat eivät samalla tavalla rajoita peleihin käytettäviä summia ja he mainostavat suuria voittoja. Tämän vuoksi olisi hyvä tutkia myös erikseen rahapeliongelmaisten ja rahapeliriippuvaisten pelaamista peliryhmittäin.

LÄHTEET

- Alho, H., & Castrén, S. (6.3.2022). Pelaamisen ja peliongelmiin monet ulottuvuudet. Teoksessa H. Alho, M. Aalto, S. Castrén, & M. Pajula (toim.). *Peliriippuvuus*. Kustannus Duodecim.
- Alho, S. & Lahti, T. (2015). Rahapeliongelman tunnusmerkit. Teoksessa H. Alho, P. Heinälä, K. Kiiänmaa, T. Lahti & A. Murto (toim.) *Rahapeliriippuvuus* (s. 69–73). Duodecim.
- Arpajaislaki 1047/2001 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011047>
- Binde, P., Örnberg, J., & Forsström, D. (2022). Criminogenic problem gambling: a study of verdicts by Swedish courts. *International Gambling Studies*, 22(3), 344–364. <https://doi.org/10.1080/14459795.2021.2002383>
- Castren, H. & Lahti, T. (2015). Rahapelaamisen monet ulottuvuudet. Teoksessa H. Alho, P. Heinälä, K. Kiiänmaa, T. Lahti & A. Murto (toim.) *Rahapeliriippuvuus* (s. 9–14). Duodecim.
- Castrén, S. (15.2.2023). Peliriippuvuus. *Lääkärikirja Duodecim*. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00406>
- Castrén, S., & Alho, H. (6.3.2022) Suomalaisten rahapelaaminen ja rahapelihaitat. Teoksessa H. Alho, M. Aalto, S. Castrén, & M. Pajula (toim.). *Peliriippuvuus*. Kustannus Duodecim. <https://www.oppoportti.fi/op/plr00011/do>
- Castrén, S., Raisamo, S., & Alho, H. (2022). Rahapeliriippuvuuden varhainen tunnistaminen on tärkeää - uusia suuntaviivoja diagnostiikkaan, tukeen ja hoitoon. *Suomen lääkärilehti*, 77(32), 1259–1262.
- Ehkäisevä päihdetyö Ehyt. (i.a.). *Rahapelaaminen*. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/rahapelaaminen/>
- Grönroos, T., & Partanen, T. (9.9.2022). *Rahapeliriippuvuutta sairastaneiden yleisin kuolemansyy oli itsemurha*. THL-Blogi. Haettu 11.11.2023, <https://blogi.thl.fi/rahapeliriippuvuutta-sairastaneiden-yleisin-kuolemansyy-oli-itsemurha/>
- Hellman, M. & Egerer, M. (6.3.2022) Rahapelitoiminnasta aiheutuvat haitat. Teoksessa H. Alho, M. Aalto, S. Castrén & M. Pajula (toim.). *Peliriippuvuus*. Kustannus Duodecim. <https://www.oppoportti.fi/op/plr00011/do>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009) *Tutki ja kirjoita*. Tammi.

- Itäpuisto, M. (2011). *Rahapeliongelmien tunnistaminen, puheeksiotto ja pelaajan auttaminen*. Keski- ja Itä-Suomen ongelmapelaajien hoidon kehittämis- ja tutkimushanke 2008–2011. https://pelituki.fi/staging/wp-content/uploads/2019/06/Rahapeliongelmien_tunnistaminen_puheeksiotto_ja_pelaajan_auttaminen.pdf
- Järvinen-Tassopoulos, J. (2018). *Suomalaisen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017*. (2. p.). Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-291-8>
- Järvinen-Tassopoulos, J., & Kesänen, M. (2021). *Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalisissa tilanteissa*. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus THL.
- Karmakka-Asare, H. (6.3.2022). Rahapeliongelmat ja läheisten avuntarve. Teoksessa H. Alho, M. Aalto, S. Castrén & M. Pajula (toim.). *Peliriippuvuus*. Kustannus Duodecim.
- Kinnunen, J. (9.5.2017). *Ongelmapelaamiseen johtavia syitä*. Päihdelinkki. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/pelaaminen/ongelmapelaamiseen-johtavia-syita>
- Kinnunen, J., Tuomela, M., & Mäyrä, F. (2022) *Pelaajabarometri 2022 – Kohti uutta normaa*. (TRIM Research Reports 31). Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2732-3>
- Kiviniemi, K. (2001). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s.68–84). PS-Kustannus.
- Kyngäs, H., & Vanhanen, L. (1999). Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11(1), 3–11.
- Langham, E., Torne, H., Browne, M., Donaldson, P., Rose, J., & Matthew, R. (2015) Understanding gambling related harm: a proposed definition, conceptual framework, and taxonomy of harms. *BMC Public Health*, 16(80). <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2747-0>
- Latvala, T., Lintonen, T., Browne, M., Rockloff, M., & Salonen, A. (2021). Social disadvantage and gambling severity: a population-based study with register-linkage. *European Journal of Public Health*, 31(6), 1217–1223. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckab162>
- Lind, K. (2022). *Problemi Gambling and Criminal Behavior: Perspectives on Comorbidities and Social Disadvantage*. [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2559-6>
- Pajula, M. (2014). *Pelin merkit: Tietoa rahapeliongelmosta työssään peliongelmiä kohtaaville* (5. p.). Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus.
- Peluuri. (i.a.-a.) *Mitä rahapeliongelma on?* Haettu 7.10.2021, https://www.peluuri.fi/pelaajalle/peliongelma?qclid=CjwKCAjwkvWKBhB4EiwA-GHjFjuKtqJqJwHFJzzU1ea3pJ57V2TPSab1lft8hheYxusmw7WIV7XgnhoCD-sQAvD_BwE

- Peluuri. (i.a.-c.). *ICD11 – Pelaaminen toiminnallisten riippuvuuksien luokkaan*. Haettu: 5.4.2023, [ICD11 - Pelaaminen toiminnallisten riippuvuuksien luokkaan | Peluuri](#)
- Peluuri. (i.a.-b.). *Mitä Peliriippuvuus on?* Haettu 7.10.2021, <https://www.peluuri.fi/tietopankki/mita-peliriippuvuus>
- Poliisi. (i.a.-a.). *Ongelmapelaaminen ja pelihaitat*. Haettu 5.11.2023, <https://poliisi.fi/ongelmapelaaminen-ja-pelihaitat>
- Poliisi. (i.a.-b.). *Rahapelaamisen maksuliikenne-estot*. Haettu 25.10.2023, <https://poliisi.fi/maksuliikenne-estot>
- Ränninranta, R. & Castrén, S. (6.3.2022). Rahapeliongelman tunnusmerkit. Teoksessa H. Alho, M. Aalto, S. Castrén & M. Pajula (toim.). *Peliriippuvuus*. Kustannus Duodecim.
- Salonen, A., & Raisamo, S. (2015). *Suomalaisten rahapelaaminen 2015 – Rahapelaaminen, rahapeliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet 15–74-vuotiailla*. (Raportti 16/2015). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-559-2>
- Salonen, A., Hagfors, H., Lind, K., & Kontto, J. (21.4.2020). *Rahapelaaminen ja peliongelmat: Suomalaisten rahapelaaminen 2019: Rahapelaaminen riskitasolla on vähentynyt*. (Tilastoraportti 8/2020). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020041618876>
- Salonen, A., Lind, K., Hagfors, H., Castrén, S., & Kontto, J. (2020). *Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007–2019. Suomalaisen rahapelaaminen 2019* (Raportti 18/2020). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-594-0>
- Selkee, M., & Lintonen, T. (2021). Rahapelaamisen yhteiskunnalliset haittakustannukset: Asiantuntijoiden näkemyksiä kustannusten laskemisesta. *Yhteiskuntapolitiikka* 86(1), 83–91. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202102154884>
- Sisäministeriö. (i.a.). *Rahapelilainsäädännöllä ehkäistään ja vähennetään rahapelihaittoja*. Haettu 25.10.2023, <https://intermin.fi/poliisiasiat/rahapelit>
- Sisäministeriö. (23.9.2021). *Arpajaislain uudistuksen tavoitteena pelihaittojen tehokkaampi torjunta* [tiedote]. <https://vnk.fi/-/1410869/arpajaislain-uudistuksen-tavoitteena-pelihaittojen-tehokkaampi-torjunta>
- Sosiaalialan Ammattikorkeakouluverkosto (SOAMK). (2023). *Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit*. Haettu 31.10.2023, <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

- Suomi, A., Lucas, N., Dowling, N., & Delfabbro, P. (2023). Gambling Harm Experienced by Children Exposed to Parental Gambling: An Online Survey of Australians. *Journal of gambling studies*. <https://doi.org/10.1007/s10899-023-10211-4>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (1.9.2023). *Rahapelaaminen*. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/rahapelaaminen>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (6.10.2021). *Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet: Rahapelit*. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit>
- Tuomi, J., & Sarajärvi A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa* (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023). Hattu 11.11.2023, https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

LIITTEET

Liite 1. Kysely

Liite 1. Kysely

Hei, olen sosionomiopiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja tutkin opinnäytetyössäni lapsiperheellisten naisten kokemuksia rahapeli riippuvuudesta ja sen vaikutuksista perhe-elämään. Kerätyt vastaukset käsitellään anonyymisti ja luottamuksellisesti eikä vastauksia käytetä muuhun kuin tämän opinnäytetyön toteuttamiseen.

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä käytän laadullista tutkimusta, ja aineisto analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kyselyllä saadut materiaalit tullaan tuhoamaan oikeaoppisesti. Kysely toteutetaan anonyymisti, eikä vastaaja ole tunnistettavissa tekstissä. Opinnäytetyön tulokset julkaistaan avoimesti Theseus-tietokannassa opinnäytetyön valmistuttua.

Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi milloin tahansa esimerkiksi jättämällä kyselyn kesken.

X Olen ymmärtänyt saamani tiedot ja haluan osallistua tutkimukseen.

Taustatiedot

Onko sinulla puolisoa tai vakituista kumppania ja asutteko yhdessä? Valitse vain yksi vaihtoehto.

1. Kyllä on, asomme yhdessä
2. Kyllä on, emme asu yhdessä
3. En ole parisuhteessa

Miten lapsesi/lastenne huoltajuus on järjestetty?

1. Olen yksinhuoltaja
2. Minulla on yhteishuoltajuus lapsen/lasten toisen vanhemman kanssa
3. Muu

Asumvatko lapsesi/lapsenne kanssanne?

1. Kyllä, lapseni asuvat minun ja toisen huoltajan kanssa
2. Kyllä, lapseni asuvat kokonaan/pääosin minun kanssani
3. Ei, lapsi/lapseni asuvat kokonaan/pääosin muualla
4. Muu

Mitä rahapelejä olette pelannut/pelaatte?

1. Veikkauksen kasinopelit, arvontapelit (Esim. Lotto, Keno, Syke, eBingo) tai arpapelit
2. Veikkauksen vedonlyöntipelit (Esim. Pitkäveto, Tulosveto)
3. Rahapeli-automaatit muualla kuin kasinoilla tai pelisaleissa
4. Rahapeliautomaatit pelisaleissa ja kasinoilla
6. Pelipöydät pelisaleissa ja kasinoilla
7. Ulkomaiset nettikasinot, rahapeliautomaatti- ja kasinopelit
8. Ulkomaiset nettikasinot, vedonlyönti tai urheiluviedonlyönti

Teema 1. Rahapeliriippuvuus ja sen haitat itselle

1. Koetteko rahapeliriippuvuuden vaikuttaneen tunne-elämäänne, ja jos koette sen vaikuttaneen tunne-elämään niin miten?
2. Millaisia ongelmia/haittoja rahapeliriippuvuus on aiheuttanut teille itsellenne (esim. taloudelliset ongelmat, velkaantuminen, ihmissuhdeongelmat, työn menettäminen)?

Teema 2. Rahapeliriippuvuuden vaikutus perhe-elämään

1. Oletteko kertoneet peliriippuvuudestanne lapsellenne/lapsillenne?
2. Miten lapsenne ovat suhtautuneet peliriippuvuuteen?
3. Koetteko peliriippuvuuden vaikuttaneen siihen millainen olette olleet vanhempana, ja jos koette sen vaikuttaneen niin miten?
4. Koetteko lastenne tai puolisonne kärsineen peliriippuvuuden haitoista?

Teema 3. Rahapeliriippuvuuteen saatu tuki

1. Oletko hakenut apua peliriippuvuuteen? Jos olet, niin millaista apua?
2. Koetko saaneesi tarvitsemaasi apua ja tukea peliriippuvuuteen ja sen aiheuttamiin haittoihin? Jos et, niin millaista tukea ja apua olisit kaivannut?
4. Jos olette saaneet tukea peliriippuvuuden hoitoon, miten koette lapsenne huomioidun peliriippuvuuden hoidossa? Onko lapsenne saaneet tarvittavaa ja riittävää tukea?
5. Oletteko saaneet tukea tai apua perhepalveluista (esim. neuvola, perhetyö, lastensuojelu)? Jos olette niin millaista ja miten koitte avun saannin?
6. Mitä muuta haluaisit vielä kertoa peliriippuvuudesta, sen vaikutuksista tai avun saannista?

Seamkin tietosuojaseloste

X Olen perehtynyt tutkimusta koskevaan tietosuojaselosteeseen ja saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta.